

(Clause (b) —

As per the audit reports issued by the Chief Auditor for the year ended 30-9-1969, the following are the banks running on loss.

	<u>Amount of loss sustained.</u>
1. Cuddapah.	Rs. 1,19,525-34
2. Chittoor.	1,79,606-45
3. Nellore.	1,67,738-20
4. Hyderabad.	1,67,636-51
5. Medak.	91,416-07

The following are the main reasons which contributed to the loss in the above banks.

1. Inadequate lending programme due to lack of enough owned funds and consequent inability to raise adequate credit limits from the Reserve Bank of India.
2. Heavy overdues affecting the operational efficiency of the banks and restricting the drawal against credit limits.
3. Accumulation of overdue interest which is not taken to profit and loss account until it is collected.
4. Creation of reserve for overdue interest.
5. Increase in establishment and contingencies.
6. Less collection of interest, during the year 1968-68

INVESTMENTS MADE IN THE SUPER BAZARS

AT HYDERABAD

823—

* 611 (1985) Q.—Sri R. Mahananda :— Will Hon. the Chief Minister be pleased to state :

(a) what is the total investment made so far by the Government on super bazars at Hyderabad and Secunderabad ;

(b) whether they are running on profit or loss from 1-1-1969 to 31-7-1969 ;

(c) what are the establishment charges in every month from 1-1-1969 to 31-7-1969 ;

(d) what are the arrangements made for purchase of goods to the super bazars in the twin cities ;

(e) whether the sale prices are lower than the local market prices ; and

(f) whether there is any proposal before these Super Bazars to make wholesale purchase of Chillies, Tamarind, Red

gram, Greengram, Jaggery, Turmeric from the producers of various centres ?

A :—

(a) to (f) :— Answer is placed on the Table of the House

Paper placed on the Table of the House. Answer to

Clauses (a) to (f) of the L. A. Q. (Starred)

No. 1985 [* 823]

Clause (a) :— The following is the total investment made by Government both in Hyderabad and Secunderabad Super Bazars.

	<u>Hyderabad</u>	<u>Secunderabad</u>
	(Rs. in lakhs)	
1. Share capital	11.00	5 00
2. Loan for furniture, fixtures and fittings.	5.25	2-25
3. Loan for setting up cold rooms.	0.495	

Clause (b) :— The accounts of Co-operative Institutions are maintained for Co-operative years ending with 30th June. The Co-operative Stores Ltd., Hyderabad which is running the Super Bazars in Hyderabad and Secunderabad did not earn any profit during the Co-operative year ended 30th June 1968. The stores did not also incur any loss. The running of the stores during the year ended 30-6-1968 was thus, "on a no profit-no loss" basis. The accounts of the stores for the year ended 30-6-1969 are under audit.

Clause (c) :— The establishment charges from 1-1-1969 to 31-7-1969 are as follows :

	<u>Hyderabad.</u>	<u>Secunderabad.</u>
	Rs.	Rs.
(a) January, 1969	34,300/-	7,800/-
(b) February, 1969.	41,000/-	9,700/-
(c) March, 1969.	38,900/-	8,400/-
(d) April, 1969.	45,100/-	9,700/-
(e) May, 1969.	30,700/-	9,300/-
(f) June, 1969.	34,300/-	9,700/-
(g) July, 1969.	35,300/-	10,900/-

Clause (d) :— (i) All the manufactured goods are being purchased direct from the companies or through their stockists.

(ii) Mill cloth in bales is purchased direct from Mills. Other cloth is purchased from the Andhra Pradesh State Federation of Consumers Central Stores, Hyderabad and from the National Co-operative Consumers Federation, Madras or from the distributors of the companies.

(iii) Handloom cloth is mostly purchased from the Weavers Co-operative Societies.

(iv) Dhalls are purchased from the Andhra Pradesh State Federation of Consumers Co-operative Central Stores, the Andhra Pradesh state Marketing Federation, the National Co-operative Consumers Federation and the local 'ganz'.

(v) Kiran is purchased from the Andhra Pradesh State Federation of Consumers Co-operative Stores and the local commission agents.

(vi) Rice is purchased from the District Co-operative Marketing Societies, Co-operative Marketing Societies. Rural Banks and Large Sized Co-operative Societies in Karimnagar, Mahaboobnagar and East and West Godavari Districts. When they cannot supply adequately at reasonable prices, purchases are made from millers and wholesalers.

Clause (e) :— Almost all the prices will be below the market rates.

Clause (f) :— The Management of the super bazar proposes to purchase red gram dhal from Adilabad from producers or Producers Co-operative Marketing Society Ltd., and from Uttar Pradesh Co-operative Marketing Federation.

Bulk purchase of chillies is not proposed because of loss due to dryage and frequent fluctuation in price.

Tamarind is proposed to be purchased from Scheduled Tribes Co-operative Development Corporation, a representative organisation of producers.

The offtake of turmeric is not appreciable and it is not proposed to purchase from the producers as these are articles, where these are high fluctuations in prices.

The Co-operative Stores Ltd., also does not propose to effect bulk purchase of Jaggery as the offtake is not much and the colour changes from white to black by lapse of time; and storage problem is also there. Hence the original produce is being purchased through the Marketing Federation and Scheduled Tribes Co-operative Development Corporation.

The offtake of green gram is about ten quintals per month and it is not therefore proposed to make any special arrangements for its purchase. It is procured locally and the requirements are met.

(ii) Mill cloth in bales is purchased direct from Mills. Other cloth is purchased from the Andhra Pradesh State Federation of Consumers Central Stores, Hyderabad and from the National Co-operative Consumers Federation, Madras or from the distributors of the companies.

(iii) Handloom cloth is mostly purchased from the Weavers Co-operative Societies.

(iv) Dhalls are purchased from the Andhra Pradesh State Federation of Consumers Co-operative Central Stores, the Andhra Pradesh state Marketing Federation, the National Co-operative Consumers Federation and the local 'gunz'.

(v) Kiran is purchased from the Andhra Pradesh State Federation of Consumers Co-operative Stores and the local commission agents.

(vi) Rice is purchased from the District Co-operative Marketing Societies, Co-operative Marketing Societies, Rural Banks and Large Sized Co-operative Societies in Karimnagar, Mahaboobnagar and East and West Godavari Districts. When they cannot supply adequately at reasonable prices, purchases are made from millers and wholesalers.

Clause (e) :— Almost all the prices will be below the market rates.

Clause (f) :— The Management of the super bazar proposes to purchase red gram dhal from Adilabad from producers or Producers Co-operative Marketing Society Ltd., and from Uttar Pradesh Co-operative Marketing Federation.

Bulk purchase of chillies is not proposed because of loss due to dryage and frequent fluctuation in price.

Tamarind is proposed to be purchased from Scheduled Tribes Co-operative Development Corporation, a representative organisation of producers.

The offtake of turmeric is not appreciable and it is not proposed to purchase from the producers as these are articles, where these are high fluctuations in prices.

The Co-operative Stores Ltd., also does not propose to effect bulk purchase of Jaggery as the offtake is not much and the colour changes from white to black by lapse of time; and storage problem is also there. Hence the original produce is being purchased through the Marketing Federation and Scheduled Tribes Co-operative Development Corporation.

The offtake of green gram is about ten quintals per month and it is not therefore proposed to make any special arrangements for its purchase. It is procured locally and the requirements are met.

1

4

SUPER BAZAR AT GUNTUR

824—

* 1066 Q—Sri R. Mahananda :— Will Hon. the Chief Minister be pleased to state :

(a) whether it is a fact that a super bazar was opened at Guntur, recently ,

(b) what is the share capital and the loan sanctioned by the Government ,

(c) who are on the managing Committee of this super bazar , and

(d) what is the term of these members ?

A :—

(a) (b) (c) and (d) :— The answer is placed on the Table of the House.

Paper placed on the Table of the House

(See answer to Clauses (a) to (d) of the L. A. Q. No. 1066

(starred) - [* 824]

Clause (a) :— Yes, Sir.

Clause (b) :— The following financial assistance has been sanctioned by the Government as share capital and loan to the super bazar at Guntur :

Share capital. Rs. 1,50,000/-

Loan for furniture, fixtures and fittings. Rs. 37,500/-

Clause (c) :— The following is the constitution of the Managing Committee of the super bazar, Guntur :

1. District Revenue Officer, Guntur. President.

2. Sri Chebrolu Hanumaiah, MLA., — Vice President.

3. Sri P. Mutyala Naidu } Managing
Special Category } Director.
Dy. Registrar.

4. Sri Yadam Chennaiah, MLA., Member.

5. Sri K. Vengala Reddy, MLC., Member.

6. Sri Nallam Narasimha Rao. Member.

7. Sri Shaik Galib Saheb. Member.

8. Sri K. Ramananda Rao. Member.
9. Sri Gade Venkata Reddy, MLA., Member.
10. Smt. B. Jayaprada, MLA., Member.
11. Sri Maddi Sudarsanam, MP., Member.
12. Sri S. V. L. Narsimham, Advocate. Member.
13. District Supply Officer, Guntur. Member.

Clause (d) .— The term of the members is for a period of two years from 6-8-1969.

HOUSE-SITES TO SCHEDULED TRIBES IN
RAJAVOMMANGI VILLAGE

825:—

* 834 (1724 - K) Q.— Sri Ch. Mallikarjuna :— Will Hon. the Chief Minister be pleased to state :

(a) whether House-sites have been assigned to a Scheduled Tribe by name Konda Kammala (Jogulu) under the Act of 1517 as per the Government Records and village Plan in Rajavommangi Village, Yellavaram Taluk, East Godavari District .

(b) whether it is a fact that the people from plains occupied the lands in the said Survey No. assigned to the Tribes and constructed houses ;

(c) if so, the names of the said persons from the plains and the number of houses so constructed ; and

(d) whether the Government will take-over the said houses constructed in contravention of the Law and assign them to the homeless tribal people ?

A :—

a) No sir.

b), c) & d). Does not arise.

GODOWN TO STOCK MATERIALS PRODUCED BY
TRIBALS

826—

* 1452-(H) Q.— Smt. R. Ramakumari Devi :— Will Hon. the Chief Minister be pleased to state :

(a) whether it is a fact that Government has started construction of Godowns to stock the materials produced by Tribals without acquiring the land at Sringavarapukota, Vizag District, if so, whether there is any dispute about that land; and

(b) whether the Government is aware of engaging an architect to construct the said Godown?

A :—

a) The Andhra Pradesh Girijan Co-operative Corporation Ltd., Visakapatnam, started construction of godowns. The question of acquiring the land does not arise in this case as the land has been registered as a Poramboke and has been under the occupation of the Corporation for the last ten years. There is, however, a small portion of the land under dispute since August, 1969.

b) The Corporation has engaged an architect for constructing the Godown, but the work was suspended after the receipt of an injunction order from Civil Court.

FIRE ACCIDENT AT RAJASHEBPET

827—

* 1212 Q.—Sri S. Vemayya :— Will the Hon. Minister for Revenue be pleased to state :

(a) whether it is a fact that Rajashebpeta has been burnt into ashes in Badvel taluk of Cuddapah district on 12-11-1969; and

(b) if so, the relief measures that has been given to the victims?

Clause a) :— There was a fire accident in Rajashebpeta on 12-9-1969 but not on 12-11-1969.

Clause b) :— Monetary relief worth of Rs. 1,600/- for 32 eligible persons at the rate of Rs. 50/- per head was paid.

PATTA FOR CART TRACK IN PALAMANER VILLAGE

828—

* 405 (2385) Q.—Sri S. Vemayya :— Will the Hon. Minister for Revenue be pleased to state :

(a) whether it is a fact that a conditional patta was granted to allow cart track in S. Nos. 509/1, 509/3, 509/6, 509/7, 26/1, 34,1014/2 in Palamaner village and taluk ; Chittoor district ;

(b) whether it is also a fact that the pattas were cancelled for having violated the condition levied by the Tahsildar, Palamaner in his reference Roc. J. 3425, dated 26-9-67 ;

(c) whether any representations have been received

1 2

the Sub-Collector, Madanapalle and the Tahsildar Palamaner on 24-5-69 alleging that the ryots have again encroached the cart track by cultivation, and caused inconvenience to the public and requested to survey the cart track separately ; and

(d) if so what are the steps taken in this regard ?

A :—

(a) Yes Sir.

(b) The assignment of lands in S. No. 26/1 and 34 was cancelled by the Tahsildar, Palamaner in his proceedings dated 26-9-67 for violation of the conditions of grant. But on appeal, these orders were set aside by the Sub-Collector, Madanapalle as the enjoyers agreed to allow the cart track to pass through the lands as per the conditions of the grant.

(c) One Sri D. Subrahmanya Naidu of Palamaner village put in a representation to the Sub-Collector, Madanapalle on 27-9-68 alleging that the cart track in S Nos. 26/1,34 and 1014 was closed by the pattadars.

(d) The Tahsildar, Palamaner, who enquired into the matter has reported that the cart track which should pass through S. Nos. 26/1 and 1014/2 has been closed. The Collector of Chittoor has therefore, instructed the Tahsildar, Palamaner to get the portion covered by cart track of 20 links width subdivided for transfer as cart track poramboke and to issue revised 'D' Form pattas to the concerned assignees in respect of the land exclusive of the portion covered by cart track.

UNDERGROUND DRAINAGE SCHEME, ELURU

829—

* 1454 (T) Q.— Sri M. Venkata Narayana :— Will the Hon. Minister for Municipal Administration be pleased to state :

(a) the stage at which the underground Drainage Scheme for Eluru Town stands at present : and

(b) when the scheme will be completed ?

A :—

(a) & (b) The Underground Drainage Scheme for Eluru Town (Southern area) has been completed and commissioned in June 1969 with oxidation ponds as treatment works. the work of erection of Mechanical equipment has not yet been completed.

1

2

OPENING OF A ALLOPATHIC DISPENSARY

AT DONAKONDA

830—

* 1134 Q.— Sri R. Mahananda ;— Will the Hon. Minister for Health and Medical be pleased to state :

(a) whether there is any representaion from the public of Donakonda in Nellore District to the Government to open a Allopathic Dispensary at Donakonda ,

(b) whether the public agreed to give free rent building for the Hospital and

(c) what is the action taken by the Government ?

A ;—

a) Yes Sir.

b) Yes Sir.

c) The population of Donakonda, a predominantly Railway Colony, is 3286. it is served by a Railway Dispensary. The question of opening an Ayurvedic Dispensary at this place is being examined in constultation with the Director of Medical and Health Services.

'POLIO' ATTACKS

831—

* 1358 Q.— Sri S. Vemayya :— Will the Hon. Minister for Health and Medical be pleased to state :

(a) number of attacks, deaths, deformations occurred due to polio in the State from 11-1-1968 to 31-12-1969 ;

(b) whether the number has increased or decreased with reference to previous corresponding year ; and

(c) steps that have been taken to prevent the Polio now in the State ?

A :—

a) Number of attacks.	1548.
-----------------------	-------

Number of deaths.	26.
-------------------	-----

Number of deformities.	1078
------------------------	------

b) The number of attacks increased during the year 1968 when compared to the two previous years; but the incidence during the year 1969 was less than in 1968.

c) Immunisation against Polio with oral vaccine to children below 6 years of age is being undertaken at many Centres in the State free of cost both by Government as well

as Local Bodies and voluntary organisations. Niloufer Hospital, Hyderabad had stock of sufficient vaccine for the twin Cities and every day children are immunised free of cost. In the districts whenever cases are reported immunisation of all the children at risk was undertaken free of cost.

FILLING UP THE POST OF THE SPECIAL OFFICER,

INDIAN MEDICINE DEPARTMENT

832—

* 793 Q —Sri A. Madhava Rao:— Will the Hon. Minister for Health and Medical be pleased to state :

(a) what are the further steps taken by the Government to secure a technical person for the post of the Special Officer, Indian Medicine Department after the Andhra Pradesh Public Service Commission informed the Government that no suitable persons were available ;

(b) whether there is any possibility to secure a suitable person as per the rules framed for recruitment, in near future ;

(c) why the Government could not consider all the possibilities in the matter after consulting the rules of the neighbouring States before finalising the recruitment rules ;

(d) whether it is a fact that Maharashtra Government Rules permit the person for the similar post if the candidates got administration experience not less than 7 years in an Institution concerned with the promotion of Ayurveda or the Regulation of Practice thereof (Besides the qualifications and age); if so, why our State also cannot permit such persons having the administrative experience even in the private Institutions, i. e., other than those of Government, and

(e) whether the Government would post any of the Senior most Vaid or Hakim or any other reputed Private Physician as an Hony. Director or Special Officer to head this Department till a regular recruitment is made?

A:—

(a) The post of the Special Officer has been designated as Director, Indian Medicine and Homoeopathy and two posts of Deputy Director (Technical) have been created to assist him. Steps are being taken to amend the rules to get a suitable person.

(b) There is no possibility as per existing Rules.

(c) This will be considered.

(d) There is no information available regarding the practice obtaining in the Maharashtra State. The suggestion will however be examined.

(e) The post of the Director is purely administrative post. The present rules do not provide for appointment of an Hony. Director.

1

1

1

1

1

1

1

408 25th July, 1970.

Oral Answers to Questions.

FIRE STATION AT PITHAPURAM

833—

* 1916 Q — Sri Y. Suryanarayana Murthy :— Will the Hon. Minister for Home be pleased to state :

(a) whether the Government have taken any decision to locate a Fire Station at Pithapuram to control fire accidents in the villages surrounding Pithapuram in E. G. District and

(b) if so, when and by what time the Fire Station will be located ?

A :—

(a) No Sir.

(b) Due to difficult ways and means position of the State and also due to heavy cost involved in opening a Fire Station, it is not possible to open a Fire Station at Pithapuram until the financial position of the State improves.

ESTABLISHMENT OF A FIRE STATION AT PALMANER

834—

* 1338 Q.—Sri T. C. Rajan ;— Will the Hon. Minister for Home be pleased to state :

(a) whether the Government have any proposal to establish a fire station at Palamaner, Chittoor District; and

(b) if so, when it will be established?

A :—

(a) No, Sir.

(b) Does not arise.

ROAD ACCIDENTS BETWEEN VIJAYAWADA AND NELLORE

835—

* 1154 Q.—Sri V. C. Kesava Rao :— Will the Hon. Minister for Home be pleased to state :

(a) whether the Government is aware that there are a number of road accidents between Vijayawada and Nellore National Highway No. 5 ; and

(b) if so, what is the monthwise number of accidents during the last six months ?

A :—

(a) Yes, Sir.

(b) The number of accidents that took place during the period from August, 1969 to January, 1970 is as follows:—

August '69	Sept. '69	Oct. '69	Nov '69	Dec. '69	Jan.'70,
11	14	16	8	21	16

POLICE STATION TO ADONI

836—

* 1778 Q.— Sri T. G. L. Thimmiah :— Will the Hon. Minister for Home be pleased to state :

(a) whether it is a fact that the Superintendent of Police, Kurnool has recommended to add one more Police Station to Adoni in Kurnool District for effective traffic control in view of its growing population and more of floating population due to its growing business importance ;

(b) if so, when it is going to be opened; and

(c) if not, why not?

A :—

(a) Proposals for an additional Police Station have been sent by the Superintendent of Police, Kurnool to the Inspector General of Police.

(b) The Inspector General of Police has not so far forwarded the proposal to the Government. Proposals for opening Police Station at various places in the State are considered on the basis of priority assigned by the Inspector General of Police and accepted by Government and subject to availability of funds.

(c) Does not arise.

EXPENDITURE ON THE STALL IN GANDHI

CENTENARY EXHIBITION, DELHI

837—

* 1433 Q.—Sarvasri Ch. Vengaiah and Poola Subbiah :— Will the Hon. Minister for Information and Public Relations be pleased to state :

(a) whether the Government of Andhra Pradesh has arranged a stall in the Exhibition at Delhi organised in connection with Gandhi Centenary:

(b) the amount spent towards organising the said exhibition; and

(c) the particulars of the expenditure incurred thereon?

A:—

(a) Yes, Sir.

(b) An amount of Rs. 3,79,384.05 has been incurred towards organising the said exhibition.

(c) The particulars of the expenditure incurred are:—

(1) Construction of Pavilion, Rent, Telephone Bills etc.	Rs. 2,08,657-00
(2) Cost of exhibition	Rs. 47,425-00
(3) Cost of material like wood, hardboard etc.	Rs. 19,194-85
(4) Conveyance charges	Rs. 5,400-00
(5) Carpentry charges	Rs. 8,691-50
(6) Running of Exhibition at Deihi	Rs. 90,015-70
Total	Rs. 3,79,384-05

FIELD ASSISTANTS AND RECEPTIONISTS

838—

* 1489 Q.—Sri R. Mahananda:— Will the Hon Minister for Information and Public Relations be pleased to state ;

(a) whether it is a fact that suitable qualified candidates for the posts of "Field Assistants and Receptionists" have not been secured by the Andhra Pradesh Public Service Commission in 1967-68 for the Andhra Pradesh Information Subordinate Service :

(b) if so, what are the qualifications fixed for the above posts ;

(c) how many posts of the above categories are vacant and

(d) whether they have been filled up temporarily now ?

A:—

(a) Yes Sir

RECEPTIONISTS

(b) (1) Must possess B. A. B. Sc. or B. Com. degree of a University in India established or incorporated by or under a Central Act, Provincial Act, or a State Act or any other equivalent qualifications.

(ii) Must possess experience in Public Relations or in Library work for at least three years.

(iii) Should not have completed 30 years of age.

FIELD ASSISTANTS

(i) Same as for Receptionists

(ii) Must have knowledge and experience in Tourism for atleast two years.

(iii) Should not have completed 30 years of age.

(c) one post of Field Assistant and three post of Receptionists are vacant.

(d) Yes Sir.

Condolence Motion: 25th July, 1970. 411
re. Demise of Sri K. V. Ranga Reddy,
former Deputy Chief Minister.

STATE TOURIST DEVELOPMENT CORPORATION

839—

* 1476 Q.— Sarvasri P. O. Satyanarayana Raju and Badri-
vishal Pitti:— Will the Hon. Minister for Women Welfare be
pleased to state :

(a) whether there are proposals to start “State Tourist De-
velopment Corporation”, and

(b) if so, when is it likely to be established ?

A :—

(a) No, Sir.

(b) Does not arise.

STARTING OF A GLASS FACTORY

840—

* 1118 Q.— Sarvasri K. Munuswamy and M. Muni-
swamy:— Will the Hon. Minister for Small Scale Industries be
pleased to state :

(a) whether there is any proposal with the Government to
establish a glass factory at Sathyavedu in Chittoor District and at
Sullurpet in Nellore District ;

(b) if so, when; and

(c) if not, the reasons therefor?

A :—

(a) No, Sir

(b) and (c): Does not arise.

CONDOLENCE MOTION RE-DEMISE OF SRI K. V. RANGA REDDY, FORMER DEPUTY CHIEF MINISTER

శ్రీ కొండా లక్ష్మణ్ బాపుజీ (భోవగిరి) .— అధ్యక్ష, మన దగ్గర ఒక ప్రైవేట్
షను ఉన్నది. ఇటువంటి కొన్ని ఘటనలు యిదివరకుకూడా జరిగాయి. పెద్దలు చనిపోయి
నప్పుడు యిక్కడ క్వశ్చనవారు వాయిదావేసి కందొలెన్ను రిజల్యూషను తీసుకోవడం
అనేది బూర్గుల రామకృష్ణారావుగారు, మొన్న గురుమూర్తిగారూ చనిపోయినప్పుడు జరి-
గింది. పూజ్యులు తెలంగాణాకు ఏకామహాలైన కొండా వెంకట రంగారెడ్డిగారు చనిపో-
యిన తరువాత యిప్పుడు యీ క్వశ్చన్ను తీసుకోవడం నరయినది కాదు. కాబట్టి కందో-
లెన్ను రిజల్యూషను ముందు తీసుకోవాలని నేను ప్రార్థిస్తున్నాను. తమరు దయతో దీనిని
కన్నీడరు చేయాలని, ఒక వేళ రిజల్యూషను ఏర్పలేకపోతే సభను అడ్జరన్ చేయడమైనా
జాగుంటుంది కాని, క్వశ్చన్ను అవారు కంటిన్యూ చేయడం జాగుండదని మనవి
చేస్తున్నాను.

412 25th July, 1970.

Condolence Motion:
re: Demise of Sri K. V. Ranga Reddy,
former Deputy Chief Minister

Mr. Speaker :— We are trying to follow one convention. It is only on the first day of this Session, i. e., on the 21st it is only after the question hour we took up the issue of the demise of Ex-Minister Sri Kurmayya and then passed the condolence resolution. My personal opinion is that the House should have been adjourned some time. Suppose I do it in this case—let us follow some convention.

Dr. T. V. S. Chalapathi Rao (Vijayawada-East) — When Sri Guru Murthy died we took up the condolence resolution straightaway.

Mr. Speaker :— So far as Sri Guru Murthy was concerned, he was a sitting Member and he died when the House was in Session. I do not know. We are trying to follow one convention. It is only on the 21st after the question hour we took up the condolence resolution. Let us not make distinction between Member and Member and Ex-Minister and Ex-Minister. We did not do it on the 21st.

Sri Konda Lakshman Bapuji :— When the outstanding leader died, to equate an ordinary member with an outstanding personality is not good.

Sri K. Brahmananda Reddy :— I request you Sir, to take up the Condolence Resolution.

Mr. Speaker :— I do not mind. Hereafter also the same convention will be followed. When an ex-Member dies let me know what should be done. So far as Ex-Ministers are concerned, it is not for me to decide whether he is a great leader of the All India importance or State importance.

Sri Konda Lakshman Bapuji — But the feelings of the Members should be honoured.

Mr. Speaker :— Because they are leaders of great importance we pass condolence resolution and adjourn the House. Do not make the distinction.

Sri Konda Lakshman Bapuji :— It is not only a distinction between Member and Member but between a Member and an outstanding personality of the Telugu World.

Mr. Speaker :— Who has to decide that?

Sri K. Brahmananda Reddy :— We need not enter into that discussion now. My submission is.....

Mr. Speaker :— It is not out of anything. I have got the highest respect towards Sri K. Venkata Ranga Reddy. The only thing is I am trying to follow the convention. It is only on the 21st we did it.

Condolence Motion:
re: Demise of Sri K. V. Ranga Reddy,
former Deputy Chief Minister.

25th July, 1970. 413

Sri Konda Lakshman Bapuji :— I am sorry. You are trying to equate him keeping in view the other Members. It is not necessary that he is a Member or not.

Mr. Speaker :— This is not an occasion for discussion. All the Members and the Leader of the House seemed to be of the view that we should postpone the question hour and take up the Condolence Resolution straightaway. I am agreeing with you.

I am extremely sorry to announce the demise of Sri K. Venkata Ranga Reddy, one of our elderly Statesman, last night at about 10 o' Clock. I now request the Leader of the House to move the Condolence Resolution.

Sri K. Brahmananda Reddy — Sir, I beg to move : "That this House places on record its deep sense of sorrow at the demise of Sri K. V. Ranga Reddy, Former Member of the Andhra Pradesh Legislative Assembly and conveys its deep sense of sympathy to the members of the bereaved family."

Mr. Speaker :— Motion moved.

(శ్రీ కె. బ్రహ్మానందరెడ్డి . — అధ్యక్ష, భారతదేశంలో అందులో ముఖ్యంగా ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో పూజ్యులైన, పెద్దలైన కె. వి. రంగారెడ్డిగారి జీవిత చరిత్రను తెలియనివారులేదు. కె. వి. రంగారెడ్డిగారు తమరు యిప్పుడే చెప్పినట్లు .... is a great respected leader in our country and in particular in the State of Andhra Pradesh. వారి జీవిత చరిత్ర సభ్యులందరికీ తెలుసు. వారు రూరల్ ఏరియానుంచి వచ్చినప్పటికీ పట్టభద్రులైన తరువాత మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలో ప్రాక్టీసు పెట్టుకొని, దరిమిలా దేశంలో జాతీయోద్యమంలో స్టేట్స్ మెన్ పార్టీని పేషను — అప్పుడు ప్రిన్సిపల్ స్టేట్స్ మెన్ పార్టీని పేషను వచ్చినప్పుడు ప్రజానాయకత్వం వహించి ప్రముఖమైన పాత్రను నిర్వహించి, యిక్కడున్న ప్రజలందరికీ — ప్రజాప్రతినిధిగా వారు కార్యక్రమాలు నిర్వహించారు. అప్పుడు హైదరాబాదు స్టేట్స్ లో శాసనమండలి సభ్యులుగా కూడా వున్నారువారు. తరువాత 1950 లో ఢిల్లీలో ఖోవిజనల్ పార్లమెంటు ఏర్పడినప్పుడు దానికి సభ్యులుగా కూడా వున్నారువారు. 1952-వ సంవత్సరంలో మన రాజ్యాంగం ఏర్పడిన తరువాత రామకృష్ణారావుగారి మంత్రివర్గంలో ఆయన ప్రముఖమైన మంత్రిగా రివెన్యూ శాఖను ఆటవీ శాఖను చక్కగా నిర్వహించి అందరి ప్రజల ప్రేమకు పాత్రులైనారు. 1958 వ సంవత్సరంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడిన తరువాత వారు సంజీవరెడ్డిగారి మంత్రివర్గంలో ప్రగతినిధిగా హోం మంత్రిగా ఉండినారు. దరిమిలా వారు సంజీవయ్యగారు ప్రభుత్వం ఏర్పరచినప్పుడు డిప్యూటీ ముఖ్యమంత్రిగా ఉండి రివెన్యూ శాఖను నిర్వహించిన పెద్దలు. పాత హైదరాబాదు రాష్ట్రంలో కూడా అనేక ఉద్యమాలు జరిగాయి. ఆ ఉద్యమాలలో జాతీకీ సంబంధించినంతవరకు, హైదరాబాదు ప్రజలకు సంబంధించినంతవరకు వారికి నాయకత్వం వహించి, అనేక రూపాలలో వారు సేవ చేసిన సంగతి గౌరవ సభ్యులందరికీ విదితమే. అధ్యక్ష, నాకు ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడిన తరువాత, అంతకు ముందు కొద్ది మాసాలపాటు, వారితో సంబంధం ఏర్పడింది.

ఎన్లార్డ్ స్టేటుకు ఏర్పడిన సంతకరెడ్డిగారి కాలినెటులో వాంతోపాటు నేను కూడా ముత్రిగా ఉండే అవకాశం దొరికింది. వారితో సన్నిహిత సంబంధం ఉండేది. వారు పెద్దలు, అనుభవజ్ఞులు, ఏ చట్టాన్ని కాని పైలునుకాని సమన్యనుకాని జ్ఞానంగా మొదటి పేజీనుంచి చివర వరకు చక్కగా చదివి బాగా అవగాహన చేసుకుని ఉత్తరువులు జారీ చేస్తుండేవారు. హైదరాబాదు రాష్ట్రంలో కూడా జాగీర్ ఎజాలిషను వగైరా కార్యక్రమాలు వచ్చినప్పుడు భూసంస్కరణలు వగైరా కార్యక్రమాలు వచ్చినప్పుడు ప్రముఖమైన పాత్ర నిర్వహించి మంచి చట్టాలు రూపొందించడానికి వారు కారకులైనారనే మాట మనకందరికీ తెలుసును. ముత్రి పదవిలోనే కాకుండా ప్రజాజీవితంలో ప్రముఖమైన స్థానం వహించడమే కాకుండా వేలకొలది సామాన్య ప్రజలకు అనేకమంది ప్రజాప్రతినిధులకు నాయకుడుగా ఉంటూ వారి సలహా సంప్రదింపులు అందజేస్తూ ఒక విధమైన ప్రత్యేకమైన గౌరవ స్థానాన్ని వారు ఈ జాతి జీవితంలో పొందగలిగారని మనవిచేస్తున్నాను. పట్టుదలతో వ్యవహారం సాగించే ఆలవాటు వారికి ఉండేది. అదే వారి మనస్తత్వం కూడా. వారిలో ఆరు సంవత్సరాలపాటు ముత్రిగా ఉండే అవకాశం దొరికింది. వారి దగ్గరలో ఉండి సన్నిహితంగా అనేక వ్యవహారాలు చర్చించే అవకాశం నాకు దొరికినందుకు నేను ఎంతో గర్విస్తున్నాను. మనకు ఈ రోజున పెద్ద నాయకుడు, ఒక రెస్పెక్టబుల్ లీడర్, ఒక జాతి జీవితంలో ప్రముఖమైన స్థానం వహించిన పెద్దలు వేలాది సామాన్య ప్రజలయొక్క ఆదరా-మానాలు సంపాదించిన మహావ్యక్తి. నాకు ఉదయం ఆయన మరణ వార్త తెలియగానే హైదరాబాదు సికిందరాబాదులలోని పబ్లిక్ ఆఫీసులకు హైదరాబాదు జిల్లాలోకాని ఉన్న పబ్లిక్ ఆఫీసులకు వెళ్ళి ఇవ్వవలసిందిగా చీఫ్ సెక్రటరీగారికి చెప్పిఉంటాను. ఈ రోజున గౌరవ సభ్యులందరూ డిపార్ట్మెంట్ లీడర్లకు లాస్ట్ రెస్పెక్ట్స్ పే చేయడానికి ఈ శాసన సభను ఈ రోజుకు వాయిదా వేయవలసిందిగా మీకు మనవి చేస్తున్నాను. వారిని చివరిసారిగా దర్శించడానికి అవకాశం కల్పించాలని కోరుతూ వారి కుటుంబానికి సానుభూతిని తెలియచేస్తూ వారి ఆత్మకు భగవానుడు శాంతిని ప్రసాదించవలసిందిగా కోరుతున్నాను. ఇంకా అనుభవం కలిగిన సన్నిహిత సంబంధం కలిగిన పెద్దలు, పాత హైదరాబాదు రాష్ట్రంనుంచి వచ్చిన స్నేహితులు ఉన్నారు. వారి అభిప్రాయాలను కూడా వ్యక్తం చేయగలరు. ఆంధ్రప్రదేశ్ కే కాకుండా యావద్భారత దేశానికి వారి మరణం తీరని లోటు అని నేను మనవిచేస్తూ ఈ తీర్మానాన్ని ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

(శ్రీ కె. అమృతరెడ్డి (కోడన్ గల్) :— అధ్యక్ష, ముఖ్యమంత్రిగారు ప్రవేశ పెట్టిన తీర్మానంతో నేను, మా పార్టీ వారందరూ ఏకీభవిస్తున్నాము. పూజ్యులైన రంగారెడ్డిగారు దాదాపు 81 సంవత్సరాలు బ్రతికినారు. బ్రతికి ఉన్నంతకాలం వారు గొప్ప పేరు ప్రతిష్టలు సంపాదించారు. రాజకీయ జీవితమే లెక్కకడితే ఆయన ఆందోళనకంఠి సీయర్ మోస్ట్ పాలిటిషియన్ అని చెప్పవచ్చును. దాదాపు 40 సంవత్సరాలు వారు రాజకీయాలలో నిమగ్నమై ఖచ్చితంగా పనిచేస్తున్నారు. ఐతే ఈ 40 సంవత్సరాలు చాలా డిఫిసిల్డ్ లైఫ్ చాలా హార్డ్ పర్కొంగ్గా పని చేస్తూ వచ్చారు. తెలంగాణాలో కాని ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో కాని యావద్భారత దేశంలోను వారి పేరు

Condolence Motion.
re: Demise of Sri K. V. Ranga Reddy
former Deputy Chief Minister.

25th July, 1970. 415

తెలియని వారు లేరు. తెలంగాణాలో తెలంగాణా సితామహాలుగా వారిని గౌరవించే వారు. ఐరన్ మాన్ అని కూడా అనేవారం. ఆయన వకాలక్ చేసేటప్పుడు కూడా ఎక్కువ సమయం జాగీర్ రైతుల కష్టాల విషయంలో మాత్రం చాలావరకు పోరాటం జరుపు కుంటూ వారికి సౌకర్యాలు కలుగజేయడానికి ఎన్నో తీరులుగా సేవ చేసిన వారు. 1952లో ఇక్కడ శాసనసభ ఏర్పడిన తరువాత హైదరాబాదులో ఎన్ని పొంగ్రెసీవ్ లెజిస్లేషన్లు ఐనవో-ప్రత్యేకంగా భూసంస్కరణల విషయంలో కాని ఔనప్పీ విషయంలోకాని మరొక విషయంలో కాని — వారు పట్టుదల వహించి గట్టిగా పోరాటం జరిపేవారు. భారతదేశం మొత్తానికి మోడల్ లెజిస్లేషన్లు వారు తయారు చేశారు. ఈ రోజు వారు మన మధ్య లేనందుకు నేను మా పార్టీ తరపున చాలా చింతిస్తున్నాను. ఇటువంటి వ్యక్తులు భారతదేశంలో చాలా తక్కువ అని నేను అంటాను. చివరకు వారికి ఆరోగ్యం సరిగా లేనప్పుడు కూడా, కండ్లు కనపడక, చెవులు విన పడనప్పటికీకూడా, చివరి సమయం వరకు దేశ క్షేమం కొరకు పోరాడుతూనే ఉన్నారు ఎవరైనా రాత్రి పోయినా పగలు పోయినా ఏమి జరుగుతోంది, ప్రజల క్షేమం ఏమిటి అని అడిగి తెలుసుకునే వారు. పెద్ద కుటుంబీకులైనా కుటుంబంపైన ఎక్కువ శ్రద్ధలేకుండా రాజకీయాలలోను ప్రజలు వారి సమస్యల, ముఖ్యంగా పేద ప్రజల సమస్యలపై, ఎక్కువ శ్రద్ధ తీసుకునే వారు. అందుకే యూనివర్సల్ రెస్పెక్ట్ ఈ పార్టీలో ఆయనకు ఉంది. ఆయనను గౌరవించని వ్యక్తి లేడు ఇది రాజకీయ జీవితమే కాదు, ఎన్నో ఎడ్యుకేషనల్ యిన్స్టిట్యూషన్లు హైదరాబాదులో ఉన్నవో వాటన్నిటితో ఆయనకు సన్నిహిత సంబంధం ఉన్నది. ప్రత్యేకంగా మహిళల విద్య విషయం వారు చాలా ఎక్కువ సానుభూతితో శ్రద్ధ తీసుకుని పని చేశారు. రాజా బహదూర్ నెంకటరామారెడ్డి కాలేజీలో వారి పాత్ర ఎంతో ఉన్నది. ఆ తీరుగా జీవితం గడిపి 81 సంవత్సరాలు జీవించి మృతి చెందిశారు. నా పక్షం, మా అందరి పక్షం, వారి కుటుంబానికి నేను సంతాపం తెలుపుతూ వారి ఆత్మకు భగవంతుడు శాంతి కలుగజేయుగాక అని ప్రార్థిస్తూ శలవు తీసుకొంటున్నాను.

(శ్రీ బి. రత్న సభాపతి (రాజంపేట) . - అధ్యక్ష, స్వతంత్ర పార్టీ తరపున నేను ముఖ్యమంత్రిగారు ప్రతిపాదించిన తీర్మానాన్ని బలపరుస్తూ శ్రీ రంగ రెడ్డిగారి మృతికి మేము సంతాపాన్ని వెల్లడిస్తున్నాను. వారు దేశంలో కీర్తి సంపాదించిన నాయకులలో ఒకరు అని చెప్పడంలో ఏమీ సందేహంలేదు. అంతేకాకుండా తన జీవితాన్ని పరిపూర్ణత చేసుకుని తరువాత గతించి పోయిన వారిలో వీరు ఒకరు. వీరు ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడినప్పటినుంచి కూడా వీరిని గురించి తెలుసుకోవడమే కాకుండా వీరిలో కొంత పరిచయం ఎక్కువ కలిగే భాగ్యం కలిగింది నాకు. అందుకు మునుపు పూర్వలో వ్యవస్థపైన నైజాం రాజ్యంపైన వీరు చేసిన పోరాటం అందరికీ తెలిసిన వ్యవహారమే. ఆ రోజులలోనే ఆ పోరాటంలో పాల్గొని నాయకత్వానికి అర్హత సంపాదించుకున్న మంచి నాయకులలో వీరు ఒకరు. ప్రజాపరిపాలన వచ్చిన తరువాత ప్రజాస్వామ్యం వచ్చిన తరువాత ప్రజా తంత్ర యంత్రాంగాన్ని నడిపేదానితో అంతకుముందు మన నాయకులకు పరిచయము అనుభవము లేక పోయినట్లే వారికి కూడా అనుభవం లేనటువంటి వ్యవహారాన్ని నడపడానికి సామర్థ్యం, పటుత్వం కలిగి మొట్టమొదట రామకృష్ణ

రావుగారి ప్రభుత్వంనుంచి మంత్రిగా ఉండి అనుభవం సంపాదించారు. ఆ తరువాత ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఏర్పడిన తరువాత ఆంధ్రప్రదేశ్ వ్యతిరేకులు అయినప్పటికీ కూడా మొట్టమొదట ఎదుర్కొన్నటువంటి సమస్యలు చాలా గడ్డున సమస్యలు అయినప్పటికీ కూడా మిగతా నాయకులతో సంజీవరెడ్డిగారితో బ్రహ్మానందరెడ్డిగారు అందరితో కలిసి ఎదుర్కొన్న సమస్య ఏ విధముగా ఓ స్కోరం చేయడానికి పూనుకున్నారో మన అందరికీ తెలుసును. వారి యొక్క స్టేట్స్ మన్ షిప్ బ్రహ్మాండంగా ప్రదర్శించారు. అంతేకాకుండా వారు హోం మినిస్టరుగా రెవిన్యూ మినిస్టరుగా ఉన్నప్పుడు ప్రతిపక్షంలోనుంచి వారిని విమర్శించడం సమాధానాలు తీసుకోవడం మాకు జరిగింది. నిజంగా ఆ అనుభవం చాలా ఉపయోగపడింది. మాకు అర్థం చేసుకుని కొన్ని విషయాలు తెలుసుకొనడానికి వారి అనుభవంలోంచి రాజకీయ విజ్ఞతలోంచి తెలుసుకున్న విషయాలు నేర్చుకున్న విషయాలు కూడా చాలా ఉన్నాయని తెలియజేస్తున్నాను. అటువంటి వారు ఈ రోజు గతించి పోయారు. ఒక రోకరు నష్టాలు పడిపోయినట్లు బ్రహ్మాండమైన చిత్ర కలిగిన నాయకులు ఒక రోకరు ఈ రోజు గతించి పోవడం చూస్తున్నాం. ఇదివరకు అనేక సందర్భాలలో నేను చెప్పినట్లు ఏ సమయంలో ఏ పరిస్థితిలో అట్లాంటి నాయకులు వారు చూపించవలసిన మార్గదర్శకత్వం అవసరం అని మనం అనుకుంటున్నామో ఆ క్షణంలో అటువంటి విజ్ఞులు పోవడం చాలా విచారించవలసిన విషయం. వారు పోవడంవల్ల మనకు కలిగిన లోటు చాలా పెద్దది. ఆది తీరని లోటు అని మనవి చేస్తున్నాను. అయితే ఒక విషయం ఏమిటంటే 81 సంవత్సరాలు జీవితాన్ని గడిసి దేశానికి కావలసిన విషయాలను అందచేసి మార్గాలను చూపించి, ఆదర్శాలను చూపించి వారు గతించిపోవడం, మనం కొంతవరకు వారు చేసిన సేవ వారు యిచ్చినటువంటి సలహాలు మనం జ్ఞాపకం పెట్టుకోవాలి అని ఈ సందర్భంలో నేను మనని చేసుకుంటున్నాను. వారల ఒక తడవ వారి కుటుంబానికి నా సానుభూతి తెలుపుతూ వారు గతించిన దానికి సంతాపం తెలుపుతూ ముఖ్యమంత్రిగారు ప్రవేశ పెట్టిన తీర్మానాన్ని బలపరుస్తూ విరమించుకుంటున్నాను.

డా. టి. వి. యస్. చలపతిరావు :— అధ్యక్ష, మన ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రజా జీవితంలో దాదాపు 40 సంవత్సరాలు వారి జీవిత కాలాన్ని ప్రజా సేవకు వినియోగించి ఒక పెద్ద పట వృక్షంగా పెరిగిన శ్రీ కొండా వెంకటరెడ్డి 81 సంవత్సరాల వయసుతో పరమపదించడం విచారకరంగా ఉన్నది. వారి జీవిత విశేషాలను గురించి రాజకీయ చతురత గురించి ప్రజాసేవ గురించి మన ముఖ్యమంత్రిగారు యితర స్నేహితులు, పెద్దలందరూ మాట్లాడారు. వారు చాలా ప్రతిభాశాలి అని చెప్పడం అతిశయోక్తికాదు. శక్తివంతుడు, చాలా యుక్తివంతుడు కూడా. కేవలం రాజకీయ జీవితానికి వారి జీవితాన్ని అంకితం చేయకుండా భాషా సేవకు ఎక్కువగా చేశారు. ఆంధ్ర ప్రేమన సంస్థాపకులువారు. మనకు ఆంధ్రప్రదేశ్ రాక పూర్వం తెలంగాణాగురించి ఆంధ్ర దేశంలో వరుసగా చాలాకాలం రెండు పేర్లు, ఆంధ్ర విశాఖా శ్రీ మాడపాటి హనుమంతరావుగారు, శ్రీ కొండా వెంకట రంగారెడ్డిగారు, తరువాత శ్రీ బొగ్గల రామకృష్ణారావుగారు పేరు కూడా వినపడ్డూ ఉండేది. ఆంధ్ర మహాసభ స్థాపకులలో ప్రధానులైనవారు శ్రీ కొండా వెంకట రంగారెడ్డిగారు. ఆంధ్రత్వం మీద, ఆంధ్ర దేశం మీద వారికి ఎంతో ప్రేమ ఉండేది.

Condolence Motion
re: Demise of Sri K. V. Ranga Reddy,
former Deputy Chief Minister.

25th July, 1970.

417

వారికి స్వతంత్రం రాని రోజులలో ఆంధ్ర మహాసభ స్థాపించి ఆ సంస్థ ద్వారా ఆంధ్ర జాతిని ఐక్యం చేయడానికి వారుచేసిన కృషి మరువరానిది. చరిత్ర ప్రసిద్ధిచెందిన సంస్థలో వారు చాలా కృషి చేశారు. వారి జీవితంలో నన్ను ఆకర్షించిన విషయం ఏమిటంటే సాధారణంగా ఇంగ్లీషు విద్య అభ్యసించి పట్టభద్రులైన వారు సక్సెస్‌ఫుల్ మినిష్టర్లుగావర్తించి తిరిగి చెబుతారు. వారు ఇంగ్లీషులో ప్రవేశం చాలా తక్కువ అయినప్పటికీ దాదాపు 30—40 సంవత్సరాలు హైదరాబాదు సంస్థానంలో లాయరుగా పనిచేసి అప్పుడు కూడా శ్రీ అచ్యుతరెడ్డిగారు చెప్పినట్లు జాగీరు రైతుల గురించి వారు కష్ట నిష్ఠురాలతో కృషిచేసి అనుభవాన్ని ఉపయోగించి రివిన్యూ మినిష్టరు అయిన వెంటనే యిక్కడ రావలసిన భూసంస్కరణలలో వారు నిర్వహించిన పాత్ర చాలా స్మరణీయమైన పాత్ర, చరిత్ర ప్రసిద్ధమైన పాత్ర, ఆంధ్రప్రదేశ్ వచ్చిన తరువాత కూడా వారు చేసిన కృషి గణనీయమైనది. ఈ నాడు ఈ క్లిష్ట సమయంలో కురువృద్ధులైనా వృద్ధాప్యాన్ని లెక్కచేయకుండా మన రాష్ట్ర సమస్యల పట్ల శ్రద్ధ తీసుకునేవారు. అటువంటివారు కన్నుమూయడం దురదృష్టం. అటువంటి మహానాయకుని మరణానికి నా సానుభూతి తెలియపరుస్తూ ముఖ్యమంత్రిగారు ప్రవేశపెట్టిన తీర్మానాన్ని బలపరుస్తూ వారి కుటుంబానికి సానుభూతి తెలియపరచడంలో నాయొక్క సహకారాన్ని వెల్లడిస్తూ పరమేశ్వరుడు వారి ఆత్మకు సుస్థిరశాంతి ప్రసాదించాలని ప్రార్థిస్తూ శంభు తీసుకుంటున్నాను.

శ్రీ సి. హెచ్. రాజేశ్వరరావు (నీగిసిల్ల):— అధ్యక్ష, కీర్తిశేఖరు శ్రీ కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారు ప్రసిద్ధిగాంచిన మహానాయకులు. హైదరాబాదు రాష్ట్రంలో, ఆంధ్ర ప్రదేశ్‌లో కూడా ముఖ్యంగా తెలంగాణా ప్రాంతంలో గత 30-40-45 సంవత్సరాల రాజకీయ చరిత్రలో సుపూర్ణంగా పెనవేసుకుని పోయినటువంటి వ్యక్తిత్వం గలవారు. అప్పటి రాజకీయ ఉద్యమం, నైజాం వ్యతిరేక పోరాటంలో ప్రప్రథమంగా గ్రంథాలయాలతో ప్రారంభించి క్రమేపీ రాజకీయంగా వచ్చిన విషయం అందరకూ తెలుసు. ఆరోజున మాడపాటి హనుమంతరావుగారు, సూరవరం ప్రభాకరెడ్డిగారు, రావి నారాయణరెడ్డిగారు బద్దం ఎల్లారెడ్డిగారు ఇత్యాది నాయకులతో కొండా వెంకట రంగారెడ్డిగారు ప్రముఖ స్థానం అలంకరిస్తూ జాతీయోద్యమాన్ని నిర్మించటానికి బహుకృతి చేసిన వారని అందరకూ తెలుసు. వారి స్వభావం అనాడు వారితో పనిచేసిన వారందరూ పూర్తిగా తెలుసు. చాలా ఖండితంగా, సుస్పష్టంగా దామరకం రేకుండా వాదించే వ్యక్తి. వారి వ్యతిరేకులు కూడా వారితో కలిసి పనిచేయడంలో సౌకర్యం, సౌలభ్యం కలిగివుండేవారు. ఎప్పుడూ సంఘర్షణ లేదే రాజకీయ ఉద్యమాలు సాగవు. ఏ ఉద్యమంలోనైనా సంఘర్షణలు వుంటాయి, అభిప్రాయభేదాలు వుంటాయి, గత 30—40 సంవత్సరాల రాజకీయ ఉద్యమంలో ప్రత్యేక దృక్పథాన్ని రూపొందించే పద్ధతిగా రాజకీయ దృక్పథానికి ప్రాతినిధ్యం వహించినవారు రామచంద్రారెడ్డిగారు, రంగారెడ్డిగారు అని చెప్పడం ఆతిశయోక్తి కాదు. తమ రాజకీయ వ్యతిరేకులతోకూడా నరసంగా, నహుదయంతో వచ్చించి తమ దృక్పథాలను విచిత్రంగా అమలు జరపగలిగిన పటిమాశక్తి కలిగినవారు. వారు రాజకీయ చరిత్రలో ప్రముఖ స్థానం అలంకరించారు. వారి కృషితో అనేక ప్రజా సమస్యలు పరిష్కరింపబడి

నవి. వారు 81 సంవత్సరాల వృద్ధులు అయినా వారు ఈనాడు కన్ను మూయడం మనందరకూ తీరని లోటు. వారి మరణానికి మా పార్టీ తరపున నా సంపూర్ణమైన సానుభూతి తెలియజేస్తున్నాను. ముఖ్యమంత్రిగారు ప్రవేశపెట్టిన తీర్మానాన్ని బలపరుస్తూ వారి కుటుంబానికి మా సానుభూతి ప్రకటిస్తున్నాను.

(శ్రీ మహమ్మద్ రజబ్‌లి (ఖమ్మం). — అధ్యక్ష, ముఖ్యమంత్రిగారు ప్రవేశపెట్టిన తీర్మానాన్ని మా మార్క్సిస్టు కమ్యూనిస్టు పార్టీ తరపున బలపరుస్తున్నాను. కీర్తి శేషలై న రంగారెడ్డిగారికి జోహార్లు అర్పిస్తున్నాము. వారి జీవిత విశేషాలు చెప్పాలంటే చాలా పెద్ద చరిత్ర అవుతుంది. వారు కీర్తి సంపదలు కలిగిన మహనీయులు. దాదాపు 25, 30 సంవత్సరాల రాజకీయ జీవితం వున్న వ్యక్తి. 46కు పూర్వం తెలంగాణాలో ఆంధ్ర మహాసభ స్థాపించిన వారిలో ఒకరుగా వుండి, మరికొండ మహాసభ, కంభంలో జరిగిన ఆంధ్ర మహాసభల రోజుల్లో వారు పాల్గొన్న తీరుతెన్నులు సామాన్య వాలంటీర్స్‌గా వున్న మమ్ములను ఎంతగానో ఉత్సాహపరిచాయి. ఆనాటి ప్రజలకు వెలుగును యిచ్చిన నాయకుడు ఆయన. ముఖ్యమంత్రిగారు చెప్పినట్లు మన లీడర్స్‌ను ఒకరి తరువాత ఒకరిని మనం కోల్పోతున్నాము. తెలంగాణాలో ఇటువంటి గొప్ప నాయకుని కోల్పోవడం చాలా విచారకరం. మార్క్సిస్టు కమ్యూనిస్టు పార్టీ తరపున వారికి జోహార్లు అర్పిస్తూ వారిచ్చిన రాజకీయ వెలుగును ఇంకా సుగమనం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించాలని చెబుతూ సెలవు తీసుకొంటున్నాను.

(శ్రీ కె. రామనాథం (ముదినేపల్లి). — అధ్యక్ష, సభానాయకులు ప్రవేశపెట్టిన సంతాప తీర్మానంతో మా పార్టీ పూర్తిగా ఏకీభవిస్తున్నది. కొండా వెంకట రంగారెడ్డిగారు తెలంగాణాకే గాక తెలుగు మాట్లాడే ప్రాంతాలలోని ప్రజలందరకూ నాయకులు. స్వతంత్రానికి పూర్వం నైజాం పరిపాలన రోజుల్లోకూడా ఆంధ్ర భాషకు, ఆంధ్ర ప్రజలకు, వారి అభివృద్ధికి చాలా కృషి చేశారు. వారు తెలంగాణా వృద్ధ నాయకులలో ఒకరు. ప్రజల సమస్యలకు సంబంధించి రూల్స్‌కు వ్యతిరేకం అయినా ప్రజల క్షేమంకు ఎటువంటి అడ్డంకు యివ్వటానికి కూడా వెనుదీయని వారు. నిరంతరం ప్రజాసేవకు పాటుపడిన వారు. తన 80 సంవత్సరాల జీవితంలోనూ తాను నమ్మిన దానికోరకు పోరాడటానికి వెనుదీయలేదంటే వారికి ఆదరం జోహార్లు అర్పించవలసి వుంది. వారు మరణించడం మనందరి దురదృష్టం. సభానాయకులు ప్రవేశపెట్టిన సంతాప తీర్మానంతో ఏకీభవిస్తూ వారి కుటుంబానికి సానుభూతి తెలియజేస్తున్నాను.

(శ్రీ టి. యస్. మూర్తి (నరంగల్లు). — అధ్యక్ష, పూజ్యులు, పెద్దలు, సీతామహాలు అయిన రంగారెడ్డిగారి మరణానికి నా తరపున, నా గ్రూపు తరపున విచారం వ్యక్తం చేస్తున్నాను. వారు ఆంధ్ర మహాసభ ద్వారా కాని, అప్పటి హైదరాబాదు ప్రదేశ్ కాంగ్రెసు కమిటీ ద్వారా కాని చేసిన ప్రజాసేవ గురించి పెద్దలందరూ చెప్పారు. వారి గురించి రెండు విషయాలు చెప్పదలచుకున్నాను. వీరు నిష్కర్మి అయిన వ్యక్తి. భయం అంటే ఏమిటో తెలియని వ్యక్తి. మొహమాటం లేకుండా ముఖంమీద ఏ మాటనైనా చెప్పగలిగిన వ్యక్తి. అనుకున్నదానిని పట్టుదలతో ఎన్ని కష్టాలకైనా ఓర్చి సాధించగలిగిన వ్యక్తి. ఆనాడు నైజాం వ్యతిరేక పోరాట రోజులలో ఇక్కడ రెండు ఇన్‌స్టిట్యూషన్స్

వుండేవి. ఒకటి సూరవరం ప్రతాపరెడ్డిగారి పత్రిక, రెండు రంగారెడ్డిగారి నాయకత్వం. అటువంటి మహావ్యక్తి ఈరోజు మననుండి వెళ్లిపోవడం తీరని లోటు. ముఖ్యమంత్రి గారు ప్రవేశపెట్టిన సంతాప తీర్మానాన్ని బలపరుస్తూ వారి కుటుంబానికి సానుభూతి తెలియ చేస్తూ భగవంతుడు వారి అత్యున్నత శాంతి కలుగజేయుగాక అని ప్రార్థిస్తున్నాను.

శ్రీ కె. లక్ష్మణ్ బాపూజి:- అధ్యక్ష, కొండా వెంకట రంగారెడ్డిగారి జీవితం భారత దేశంలో ఒక ముఖ్యవ్యక్తి చరిత్ర అని భావించవచ్చు. హైదరాబాదు స్టేటు వున్నప్పుడు, నైజాం రాజ్యం వున్నప్పుడు ఈ ప్రాంతంలో రాజకీయ సంస్థలు పనిచేసే అవకాశం లేకుండా వుండేది. ఆకాలంలో కుల సంఘాలు పెట్టి రాజకీయాలకు చెందని వుద్యమాలు ప్రారంభించబడ్డాయి. మాడపాటి హనుమంతరావుగారి వంటి పెద్దల సలహాతో, సహకారంతో కీర్తి శేషులు పోతవరం వెంకట్రామారెడ్డిగారు రెడ్డి హాస్టల్ ప్రారంభించారు. కేవలం రెడ్డి విద్యార్థులకే విద్యా సౌకర్యం వున్నప్పటికీ ఇతర కులాల విద్యార్థులకు కూడా అవకాశం కల్పించారు. అలాగే తెలుగు మాట్లాడే వారికి విద్యా సౌకర్య అవకాశాలు కల్పించబడ్డాయి. ఆరోజుల్లో సూరవరం ప్రతాపరెడ్డిగారు గొప్ప సాహిత్యకారుడిగా ఈ ప్రాంతంలో చలనం కలిగించారు. వీటికి రంగారెడ్డిగారు అండగా వుంటూ క్రమేణా రాజకీయాలలో ప్రజలకు ఆసక్తి కల్పించి ముందు తీసుకువెళ్ళటానికి కారకులయ్యారు. 45 సంవత్సరాలకు పూర్వం తెలంగాణా ప్రాంతంలో ఆంధ్ర మహాసభను ప్రారంభించిన వారిలో రంగారెడ్డిగారు ఒకరు. ఆ కాలంలో మూడు సంస్థలు వుండేవి. మహారాష్ట్ర పరిషత్, కర్నాటక సభ, ఆంధ్ర మహాసభ. ఈ మూడు సంస్థలు వాటి వాటి పనులు చేస్తూ వుండటంవల్ల రాజకీయ స్వరూపం లేకుండాపోయింది. 1930 సంవత్సరం తర్వాత ఇక్కడ కాంగ్రెసు సుస్థ నెలకొల్పడానికి ప్రయత్నం చేయడం జరిగింది. అప్పటి నైజాం ప్రభుత్వం దానికి ఆంగీకరించలేదు. తెలంగాణా జిల్లాల్లో ఆ నాడు రెడ్డి వర్గం బలమైన వర్గంగా వుంటూ ఇతర వర్గాలు ఏ ఉద్యమంలోనూ ముందడుగు వేయలేని పరిస్థితి వున్నప్పుడు రంగారెడ్డిగారు బూర్గుల రామకృష్ణరావుగారు, వామన్ నాయక్ గారు కలసి సమైక్యత కోసం ముందడుగు వేశారు, మూడు సంస్థలు యిక్కడ సత్కాగ్రహం చేశాయి. కాంగ్రెసు, హిందూ మహాసభ, ఆర్యసమాజము పాల్గొన్నాయి. వందేమాతరము ఉద్యమం ప్రారంభమైనప్పుడు అచ్యుతరెడ్డిగారు ఇతరులకు రంగారెడ్డిగారి నాయకత్వం క్రింద ఎంతో సహాయ సహకారాలు లభించినవి. నైజాం ప్రభుత్వం బ్యాన్ చేసిన తరువాత 46లో కాంగ్రెసు మహాసభ నైజాం రాజ్యంలో జరిగింది. ఆ కార్యక్రమాల్లో రంగారెడ్డిగారు ప్రముఖ పాత్ర వహించారు. యువకులలో నవీన చైతన్యం కలిగించారు. సివిల్ రైట్స్ కోసం ప్రయత్నించడం జరిగింది. డెమోక్రటిక్ ప్రభుత్వం కొరకు జరిగిన పోరాటంలో రంగారెడ్డిగారు ముందు వున్నారు. అప్పుడు నైజాం ప్రభుత్వం చట్టం ఏర్పాటు చేసి రెజిస్ట్రేషన్ రూపొందించారు. 47లో భారత స్వాతంత్ర్యం ఆయిన సందర్భంలో హైదరాబాదు కాంగ్రెసు పక్షం నుండి ప్రజా పోరాటం ప్రారంభమైనది. హైదరాబాదు రాష్ట్రం యావత్ భారతదేశంలో ఒక అంగంగా వుండాలని పోరాటం సాగింది. అప్పటి కాలంలోనే రజాకర్ల ఉద్యమం ప్రారంభమైనది. నైజాం రాజ్యం భారతదేశంలో విలీనం కావడానికి ఆనేక సంఘాలు తోడ్పడ్డాయి. వాటికి రంగారెడ్డిగారి సహాయ సహకారాలు

వున్నాయి. పోలీసు యాక్షన్ అయిన తరువాత సివిల్ ఎడ్మినిస్ట్రేషన్ ఏర్పాటు చేసినప్పుడు ఏగంబరరావు బిందు, బూరులరామకృష్ణారావు, వి.బి. రాజు, రంగారెడ్డిగారు ఈ నలుగురిని మొదట మినిష్టర్లుగా తీసుకోవడం జరిగింది. అప్పుడు మొదటిసారి రంగారెడ్డిగారు ప్రభుత్వంలో చేరారు. 50 నుండి 62 వరకూ రంగారెడ్డిగారు మంత్రిగా వుండి, ఉపముఖ్యమంత్రి అయి దేశానికి సేవజేశారు. రంగారెడ్డిగారు ఖచ్చితమైన అభిప్రాయాలు కలిగిన వారు. దైర్యసాహసాలతోనడిచేవారు, స్టేట్స్ రిఆర్గనైజేషన్ సమయంలో తెలంగాణా ప్రజల శ్రేమాన్ని అభివృద్ధిని దృష్టిలో పెట్టుకొని తెలంగాణావారికి అన్యాయం జరుగుతుందని తెలంగాణా వేరు రాష్ట్రంగా వుండాలనే పట్టుదలతో పోరాటం సాగించారు. అప్పుడు విశాలాంధ్ర కావాలని ప్రయత్నం చేసినవారిలో నేను ఒకణ్ణి, వారిని ఎదుర్కోవడంచాలి కష్టంగా వుండేది. వారికి ఆంధ్రప్రదేశ్ అంతా ఋణపడివుంది. ఎన్ని సందేహాలున్నా చివరకు ఆంధ్రప్రదేశ్ నిర్మాణం కావడానికి అంగీకరించారు. జెంటిల్ మెన్ అగ్రిమెంటులో సంతకం పెట్టిన వారిలో ఒకరు. తెలంగాణాలో అగ్రనాయకులు, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ నిర్మాణం కావడానికి ఇష్టం లేకపోయినా చివరకు అంగీకరించారు. ఇది చరిత్రాత్మకమైన విషయం. ఎప్పోకి మరువరాని విషయం. ఆంధ్రప్రదేశ్ అయిన తరువాత కూడా మంత్రిగా వున్నప్పుడు తెలంగాణా వారికి అన్యాయం జరుగకూడదు అని ప్రత్యేకంగా దృష్టిలో పెట్టుకొన్నారు. 61 లో సంజీవయ్యగారు ముఖ్యమంత్రిగా వున్నప్పుడు వారి మంత్రివర్గంలో రంగారెడ్డిగారితోపాటు నేను కూడా మంత్రిగా వుండే అవకాశం కలిగింది. తెలంగాణా సమస్యలు వచ్చినప్పుడు ఫయిల్ తెప్పించుకొని ప్రత్యేకంగా చూసి మొఖమాటం లేకుండా గట్టి నిర్ణయాలు తీసుకొనేవారు. వారు, నేను తెలంగాణా విషయాలు చాలా శ్రద్ధతో ఒకరికొకరు సహకరించుకొంటూ పనిచేసేవారం. వారు రీజినల్ కమిటీలో చెప్పారు. గవర్నమెంటు రికార్డులో కూడా ఆ విషయం వుంది. వారికి జంటిల్ మెన్ అగ్రిమెంటు ఇంప్లిమెంటు కానందుకు చాలా బాధ కలిగింది. అయినా వారు బాధ చెందక తెలుగు ప్రజల అభివృద్ధికి పాటుపడినవారు. తెలుగు ప్రాంతము ఐకమత్యముతో అభివృద్ధి చెందాలని అభిప్రాయం కలవారు రంగారెడ్డిగారు. ఏ ప్రాంతంవారి కయినానరే న్యాయం కలగాలనే పట్టుదలతో ఉన్నవారు. జంటిల్ మెన్ అగ్రిమెంటుతో నిరాశ కలిగిన తరువాత తెలంగాణా వేరు కావాలనే అభిప్రాయానికి వచ్చారు. వారు ప్రత్యేకమయిన కారక్టరుగలవారు. మన అభిప్రాయాలు వారికి నచ్చకపోతే ద్వేషం వారిలో ఉంచుకునేవారుకారు. ఆయన వ్యక్తిత్వం అపూర్వమయినది. మాకు కూడా వారితో భేదాభిప్రాయాలుండేవి. లాండు రిఫారమ్స్ విషయంలో లాండ్ పాలసీ విషయంలో ప్రొగ్రెసివ్ లెజిస్లేషన్ విషయంలో మాకు భేదాభిప్రాయాలు ఉండేవి. అయినప్పటికీ మాపయిన వారికి ద్వేషం ఉండేదికాదు. మాపయిన వారికి అపారమైన ఆదరాభిమానాలుండేవి. అటువంటి మహాపురుషుడు సద్గుణాలు కలిగిన వ్యక్తి మనకు లేరు. వారు అపారమైన దేశ సేవ చేసినవారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ నిర్మాణంలో ప్రత్యేక సహకారం యిచ్చారు. రంగారెడ్డిగారు మరణం విషయంలో స్టేట్ ఫ్యూనరల్ గా ట్రీట్ చేసి ఆ గౌరవం చూపించాలని ముఖ్యమంత్రిగారిని ప్రార్థిస్తున్నాను. టంగుటూరి ప్రకాశంగారు ఆంధ్ర కేసరిని మా నాయకులుగా భావించి దేశ పోరాటంలో ముఖ్యపాత్ర వహించినారని ఎంతో ఆదరాభిమానాలు చూపించాము. హైదరాబాదులో ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ తరువాత ఆయన మరణించినప్పుడు ఎంతో

గౌరవించి స్టేట్స్మన్ షిప్ ఏర్పాటుచేశాము. ఆయన స్టేట్స్మన్ షిప్ హైదరాబాదు మునిసిపాలిటీలో ఏర్పాటు చేశారు. అదే విధంగా రంగారెడ్డిగారికి కూడా స్టేట్స్మన్ షిప్ ఏర్పాటుచేసి గౌరవించాలని ముఖ్యమంత్రిగారిని ప్రార్థిస్తున్నాను. అన్ని ఇన్ స్టిట్యూషన్లకు యీ రోజు కెలవు దినంగా ప్రకటించారు. చాల సంతోషం. యీ హవుస్ కూడా అడ్జరన్ చేస్తున్నట్లు అన్నారు స్టేట్స్మన్ షిప్ కూడా ఏర్పాటు చేస్తారని విశ్వసిస్తున్నాను. కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారికి చాల పెద్ద కుటుంబం ఉంది. తెలంగాణ ప్రాంతం వారిని ఆంధ్ర ప్రాంతం వారిని సమానంగా చూచిన వ్యక్తి. ఆంధ్ర ప్రాంతమువారిని సవతి బిడ్డలుగా చూడలేదు. సానుభూతి అందరు తెలుగు కుటుంబాలకు చూపించవలసి ఉంది వారి కుటుంబమునకేకాదు సానుభూతి వారి ఆత్మకు శాంతి కలగాలని నేను కోరను. వారి ఆత్మకు శాంతి ఎల్లప్పుడూ ఉంది. వారి పవిత్రమైన వ్యక్తిత్వంతో ఇతర ఆత్మలకు శాంతి కలుగుతుందని విశ్వసిస్తూ కెలవు తీసుకుంటున్నాను.

Sri A. Madhava Rao (Nellore) :—Sir, on behalf of Jan Sangh I fully associate myself with the sentiments expressed by the Leader of the House on the demise of Sri K. V. Ranga Reddy. The indomitable courage of Sri K. V. Reddy is to be experienced and also imitated. Apart from it, his life is a text-book in regard to Andhra Pradesh history which with its experiences has to be learned by one and all and also to be experienced by future generations. May his soul rest in peace.

శ్రీమతి జె. ఈశ్వరీబాయి (ఎల్లారెడ్డి) :— అధ్యక్ష, కొండా వెంకటరెడ్డిగారి గురించి చాలా మంది సభ్యులు మాట్లాడారు. వారి జీవిత విషయాల గురించి చాలా మంది చెప్పారు. కొండా లక్ష్మణ్ గారు చెప్పినట్లు రంగారెడ్డిగారికి స్టేట్స్మన్ షిప్ ఏర్పాటు చేస్తారని విశ్వసిస్తున్నాను. యీ రోజు హవుస్ అడ్జరన్ చేస్తు అన్ని ఆఫీసులు క్లోజ్ చేశారు. కొండా వెంకటరెడ్డిగారు డిప్యూటీ చీఫ్ మినిష్టరుగా ఉన్నప్పుడు నిజామాబాదులో రయితులను భూస్వాముల నుంచి వెళ్ళగొట్టే సందర్భంలో సంజీవయ్యగారు ముఖ్యమంత్రిగా ఉండగా నేను సంజీవయ్యగారిని కలిసినాను. వారు చూస్తూ అన్నారేకాని ఏమీ చేయలేదు. అప్పుడు నేను డిప్యూటీ చీఫ్ మినిష్టరుగా ఉన్న రంగారెడ్డిగారితో చెప్పినాను. అప్పుడు ఆయన వెంటనే చర్య తీసుకుని డిసిషను తీసుకున్నారు. ఆయన ఈ రోజు మన మధ్యలేరు. అటువంటి మహాపురుషుడు మరణించడం చాల బాధాకరమైన విషయం ముఖ్యమంత్రిగారు ప్రవేశపెట్టినీ తీర్మానాన్ని బలపరుస్తూ నా గాఢ సంతాపాన్ని వ్యక్తపరుస్తూ రంగారెడ్డిగారి కుటుంబానికి సానుభూతి తెలియజేస్తూ వారి ఆత్మకు శాంతి కలుగాలని భగవంతుని ప్రార్థిస్తున్నాను.

శ్రీ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య :— అధ్యక్ష. కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారిని బయట ఎరిగినది 30 సంవత్సరముల నుంచి, సన్నిహితంగా ఎరిగింది 15 సంవత్సరాల నుంచి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ శాసనసభకు వచ్చినప్పటి నుంచి. వారు రెవెన్యూ మంత్రిగా ఉన్న సందర్భములో అనేకమైన పార్లమెంటరీ వ్యవహారాలు ముఖ్యంగా Land Reforms రెవెన్యూ వ్యవహారాలలో మేము ప్రత్యర్థులుగా ఉన్నప్పటికీ వారిని గురించి ఒక్కటి మాత్రం చెప్పక తప్పదు. వారు ఉన్నది ఉన్నట్లు, కుండ బ్రద్దలు కొట్టినట్లు చెప్పి నిశ్చితా

భిప్రాయం కలిగి. Strong Convictions కలిగినటువంటివారని తెలిసింది. ఎంత వివాదమో అంత సన్నిహితత్వం కూడా కలవారని ఉదారత stature కలదని మాకు మనస్సు నిలచిపోయింది. ఆంధ్ర మహాసభ పేరుతో జరిగిన ఉద్యమంలో. నిజాంకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన స్వతంత్ర పోరాటంలో, ఆంధ్రమహాసభ అనగానే ప్రధానంగా ప్రతాపరెడ్డిగారి పేరు మరవలేము. వారు, వీరు కుడి భుజాలుగా నిలబడి ఉద్యమాన్ని నడిపించారు. మనం మద్రాసు రాష్ట్రంలో ఉన్నప్పుడు ఇక్కడ ఆంధ్రోద్యమాన్ని గురించి వస్తున్న వివరాలు వీరు నడిపిన “గోల్కొండ” పత్రిక ద్వారా కీ. శే. మాడపాటి హనుమంతరావుగారు నడిపిన “తెలంగాణా” పత్రిక ద్వారా తెలుసుకొనుచుండేవారము. రంగారెడ్డిగారు Strong convictions కలిగినటువంటివారు, తన ఆర్డరు చెలాయించాలని రూల్స్ ఆక్టర్ లేదని, ఆర్డర్స్ యివ్వడం జరిగేది. వారు చేసిన ఆర్డర్స్, టెక్నికల్ గా ఇబ్బందిగా ఉందని మన శాసనసభలో ఆ ఆర్డర్స్ validation కు Act చేశాము. వారు లిబరల్ ఆవుట్ లుక్ కలిగినటువంటివారు. సాంఘిక సంస్థలలోగాని, విద్యా సంస్థల అభివృద్ధిలో గాని ఎంతో ఆదర్శప్రాయమైన సేవ చేశారు; తెలుగు తనం ఉట్టిపడేది. వారి ఆత్మ కథ లోని భాష చూస్తే తెలుగు తనం ఉట్టిపడేట్టుంటూ, మనం తెలుసుకోవలసిన విషయాలు చాల వున్నవని తెలుస్తుంది. ఆంధ్రప్రదేశ్ మొత్తంలో చూస్తే ఆక్కడ కీ. శే. కొండా వెంకటప్పయ్య పంతులుగారు, ఇక్కడ కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారు ఇంటి పేరు ఒకటి. కొండా వెంకటప్పయ్య పంతులుగారికి పిల్లవాని హృదయం. వారికి మొదట్లో ఎవరు పోయి చెబితే అది విని దానికి నిలబడేవారు. తరువాత ఎవరయినాపోయి, మొదటి చెప్పినవారు మిమ్ములను misguide చేశారని, అసలు యదార్థము యిది. అని చెబితే అది మార్పు కొని వివరాలు తెలుపుతూ యదార్థం గ్రహించేది వారు. రంగారెడ్డిగారు కూడా అంతే. యదార్థం తెలిసినప్పుడు మొదట ఉన్నది మార్పుకొనే గొప్ప ఉదారహృదయులు. వారు రెవిన్యూ మినిస్టరుగా ఉన్నప్పుడు కొండపల్లి వాసుదేవరావుగారు పర్సనల్ సెక్రటరీగా ఉండేవారు. అనేక విషయాలు మేమిద్దరం వాదించుకొన్నప్పుడు అవి వారితో చెబితే రంగారెడ్డిగారి ఉదారతను గురించి, పర్సనాలిటీ గురించి అనేక విషయాలు చెప్పేవారు. అటు వంటి పర్సనాలిటీ కలిగిన, ఉదార స్వభావులు, రాజకీయ, సాంఘిక సాంస్కృతిక సంస్థల సెన్నింటినో పురోభివృద్ధిలోకి తెచ్చిన నాయకులలో పెద్దలు ఒకరు పోవడం ఆంధ్రప్రదేశ్ కు తీరనిలోటని చెబుతూ వారి కుటుంబానికి నా సానుభూతిని తెలియజేస్తున్నాను.

శ్రీ జె. చొక్కారావు (కరీంనగర్) :— అధ్యక్ష, మన రాష్ట్రంలో ప్రముఖ నాయకులు, పూజ్యులు శ్రీ కె. వి. రంగారెడ్డిగారు గత రాత్రి శాశ్వతముగా కన్ను మూసినారు. అది మన రాష్ట్రానికే కాదు. దేశానికి కూడా తీరని నష్టం సంభవించినది. శ్రీ రంగారెడ్డిగారు ఒక రైతు కుటుంబంలో జన్మించారు. న్యాయవాదిగా పనిచేసి. నిజాం పరిపాలనను అంతమొందించే కోరికతో ఇక్కడ బానిసత్వంలోవున్న ప్రజలకు నాయకత్వము వహించి, రాజకీయ చైతన్యం కలుగజేసిన ప్రముఖులలో వారు ఒకరు. రైతు ఉద్యమంలోనేమి, ఆంధ్ర మహాసభ ఉద్యమంలోనేమి, కాంగ్రెసులోనేమి అగ్రనాయకులుగా ఉండి కార్యక్రమాలను నడిపించిన మహానుభావుడు. రైతు సమన్వయను వారు ఏ రైతే అర్థం చేసుకోగలిగారో అది వారి కష్టముండు ఉన్నవారుగాని, ఈనాడున్నవారుగాని అంత

కన్న ఎక్కువ ఆర్థం చేసుకోలేదనేది వారు రెవిన్యూకాణను నిర్వహించినటువంటికాలము మనకు జ్ఞప్తికి వస్తూంటుంది, రైతు సమస్యలను ఆర్థం చేసుకొని ఒక పరిష్కార మార్గాన్ని తీసుకోవచ్చిన మహానుభావుడనే పేరు వారికి దక్కిందని చెప్పడంతో అతి శయోక్తికాదు. యిప్పుడు గోపాలకృష్ణయ్యగారు చెప్పినట్లు వారితో జేవాప్రాయములు ఎన్ని ఉండినా, వారికి మాత్రం ఖచ్చితంగా, హృదయంలో ఏమీ దాచుకోకుండా నిర్భయముగా మాట్లాడే అలవాటు ఉన్నది. రాజకీయ జీవితంలో ఉన్నవారు నిర్భయముగా మాట్లాడటం ఇబ్బందేగాని ఆ మహానుభావుడు ఎప్పుడూ తను అనుకొన్నది, తను ఏది భావిస్తే దానిని, భావించిన విషయాన్ని అందరి ముందట ఖచ్చితంగా నిర్భయంగా కుండ బద్దలు కొట్టినట్లు చెప్పే అలవాటు వారిలో ఉన్నది. వారు మంచి పరిపాలనా దక్షత కలిగిన వారు ఒక రాజకీయాలేకాదు. రైతు సమస్యలేకాదు, విద్యా సంస్థలేకాదు, సాంఘిక సంస్థలే గాదు. ఏ సంస్థతో పాల్గొన్నప్పటికీ సంపూర్ణమైన బాధ్యత తీసుకొని, రాత్రింబవళ్లు, నిద్ర కూడ లేకుండా దాని మీదనే కేంద్రీకరించి ఆ పనిని సాధించేవరకు విశ్రమించేవారు కాదు. పెద్ద వయస్సు వచ్చినప్పటినుంచి, చెవులు కొద్దిగా వినకున్నా, మంచం మీద ఉండి కూడా ఎవరు వెళ్ళినా రాజకీయాలేకాదు, ప్రాంతీయ విషయాలేకాదు, దేశానికి సంబంధించిన సమస్యలన్నీ మాట్లాడేవారు. వారి జ్ఞాపకశక్తి చూస్తే ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది. ఈ యువ కులయిన మనం నాలుగు సంవత్సరాల క్రింద జరిగినవి జ్ఞాపకం ఉంచినట్లు. పది సంవత్సరాలకు పూర్వము వారు మంత్రిగా ఉన్నప్పుడు ఏ పైలెట్లో ఏమి వ్రాసినది అక్షరాలతో సహా చెప్పే జ్ఞాపకశక్తి వారికి ఉన్నది. ఆ నాటి సమస్యలన్నీ జ్ఞప్తికి తెస్తూ ఈ విషయంలో ఇట్లా జరుగుతున్నదని బాధ వెలిబుచ్చుతూ ఎవరికి ఏ సలహాలు ఇవ్వాలో ఆ సలహాలు యిస్తూ వచ్చారు. ఇంకా కొంత కాలం వారు ఉండి వారి సలహాలు మనం పొందే అవకాశం కోల్పోయాము. ఈ రోజు మనం సంతాపం తెలపటమే కాకుండా, ఇప్పుడు ఉన్నటువంటి రాజకీయ వేత్తలు వారి జీవితాన్ని ఒక ఆదర్శముగా పెట్టుకొని వారి ఆశయాలను సాధించటానికి కృషిచేయటానికి ప్రయత్నము చేయటము అందరి కర్తవ్యమని మనవి చేస్తూ, వారి ఆత్మకు భగవంతుడు శాంతి కలుగజేయాలని ప్రార్థనూ వారి కుటుంబానికి సంతాపం తెలియజేస్తూ నెలపు తీసుకొంటున్నాను.

శ్రీమతి సరోజినీ పుల్లారెడ్డి (మలకపేట):— అధ్యక్ష, జాతీయ మరణం ధృవం అన్నట్లు కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారి అవతారము అంతరించింది. తెలింగాణా ప్రయతమ నాయకులు, ఆంధ్రదేశ ప్రయతమ నాయకులు వయోవృద్ధులు, భీష్మ పితామహులు అయిన రంగారెడ్డిగారి జన్మ ఈ దినము ముగిసినది. వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు చెప్పినట్లు వారు ఆంధ్రదేశానికి వన్నెతెచ్చినారు అని చెప్పటానికి నేను ఎంతో గర్విస్తున్నాను. మాడ పాటి హనుమంతరావుగారు, వడ్లకంటి నరసింహారావుగారు, సురవరం ప్రతాపరెడ్డిగారు. ఇట్లాంటి మహాయోధులు భారత యుద్ధములాగా, స్వాతంత్ర్యంకోసం యుద్ధము చేసేటప్పుడు భారత యుద్ధములో శ్రీకృష్ణుడు సారథ్యము వహించినట్లు, ఈ స్వాతంత్ర్య యుద్ధానికి సారథ్యం వహించిన మహానాయకుడు కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారు. హైదరాబాదులో శ్రీ విద్య ముందుకురావాలి. శ్రీలు బాగుపడాలి. శ్రీలకు సమాన హక్కులు కావాలనే ఉద్దేశ్యంతో అందుకొరకు గొప్ప యుద్ధము చేసిన వారిలో వెంకటరామారెడ్డిగారి తర్వాత

424 25th July, 1970.

Condolence Motion;
re: Demise of Sri K. V. Ranga Reddy,
former Deputy Chief Minister.

వీరే మహానాయకులు. రంగారెడ్డిగారి మరణం తెలంగాణాకేకాదు, భారత దేశానికే తీరని కారత కలిగించిందని ఎంతో విచారకరమైన హృదయంతో మనవి చేస్తున్నాను. సభా నాయకులు ప్రవేశపెట్టిన యీ తీర్మానాన్ని సంపూర్ణంగా దలపరుస్తున్నాను. ఎన్నో జన్మలకు ఎన్నో తరాలకు ఇట్లాంటి గొప్ప నాయకులు అవతరిస్తారని అంటారు. నిజానికి కేవలం తెలంగాణా పట్లనే కాకుండా, ఆంధ్రదేశం పట్ల, భారత దేశం పట్ల గొప్ప నాయకులుగా శోభించిన నాయకులు రంగారెడ్డిగారు. వారి ఆత్మకు శాంతి కలగాలని, వారి ఆత్మకు పవిత్రమైన స్వర్గం లభించాలని కోరుతూ, వారి కుటుంబానికి నా సానుభూతిని తెలియజేస్తూ సెలవు తీసుకొంటున్నాను.

श्री बदरी विशाल पित्ती :— अध्यक्ष महोदय । श्री के. वी. रंगा रेड्डी के निधन से समूचे आंध्र प्रदेश और विशेष रूपसे तेलंगाना में एक बड़े आभाव की भावना पैदा हो गई है । तेलंगाना में आंदोलन के सिलसिले में पिछले साल एक मई को चारमीनार से निकाले जानेवाले जुलूस का नेतृत्व करने की आग्रह करने के लिए जब हम उस के पास गये तो उन्होंने ने ७६ साल की आयु होने के बावजूद एक मिनट की भी क्षिप्त के बिना इसको स्वीकार कर लिया । और एक मई को जिस भव्य और सुन्दर आकृति में वे कहीं गए, पीलिस के आवेश की विपरीत और जमाबन्दी कानून होने पर भी उसके खिलाफ उन्होंने जुलूस का नेतृत्व किया उस से स्पष्ट होता है कि अगर आदमा का संकल्प होतो उसकी अवस्था चाहे कितनी भी हो शारीरिक अवस्था इसकी इजाजत न भी देती तो हो वह फिर भी अपना कार्य पूरा कर सकता है । पिछली एक मई को उन्होंने जो काम किया वह स्वर्ण अक्षरों में लिखे जानेके योग्य है । इस के अलावा प्रशासक और मंत्री के रूप में भी उन्होंने तारीफ के लायक काम किया । वे करे मंत्रियों की तरह अपने सेक्रेटरियों पर आधार नहीं करते थे । बल्कि उन्होंने ने देवाकी से अपना काम किया । हैदराबाद को निजाम के राज से आजादी दिलाने में उनका योग महत्वपूर्ण है । हैदराबाद को निजाम के राज से छुटकारा दिलाने में उन्होंने जो काम किया उसकी मिसाल मुश्किल से मिलेगी । इस अलावा वह सामाजिक शिक्षाणिक और राजनीतिक क्षेत्रों में उन्होंने जो काम किया, उनकी प्रतिभा चतुर्मुखी थी । ८० बरी की अवस्था होने के बाद वे हम सब की शोकमय करते हुए यहाँ से चले

2

1

Condolence Motion
re. Demise of Sri K. V. Ranga Reddy,
former Deputy Chief Minister.

25th July, 1970. 425

गए। मैं उनको अपनी ओर से और अपने दल की ओर से श्रद्धांजली अर्पित करता हूँ। जहाँतक उन के परिवार के सदस्यों से सहानुभूति का सवाल है। हम सब उनके परिवार के सदस्य हैं। फिर भी मैं उनके परिवार को सहानुभूति अर्पित करता हूँ।

శ్రీ పి. గోవర్ధనరెడ్డి (మునుగోడు):— అధ్యక్ష, తెలంగాణా మహాపురుషుడుగా కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారు జన్మించి, వారియొక్క జీవితాన్ని ఈరోజు చాలించటము చాలా దుఃస్వప్నకరము, వారి మరణం వల్ల తెలంగాణా ప్రాంతానికే కాకుండా ఆంధ్ర దేశానికి, భారత దేశానికి కూడా ఒక గొప్ప లోటు ఏర్పడిందని చెప్పటానికి నేను చాలా విచారస్తున్నాను. నేను విద్యార్థి నాయకుడుగా ఉన్నప్పటినుంచి కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారితో నాకు సన్నిహిత సంబంధం ఉండినది. వారికి మా నల్లగొండజిల్లాలో నన్ని హిత సంబంధం ఉండేది. వారు విద్యార్థి, యువక సంఘాల ఏడల ఇంటరెస్ట్ తీసుకొని వారిని ప్రోత్సహిస్తూ వుండేవారు. తెలంగాణా ప్రాంతానికే కాకుండా ఆంధ్ర దేశానికి మార్గదర్శకంగా వుండే విధంగా ఎన్నో కన్వెన్షన్స్ క్రియేట్ చేశారు. పాత హైదరాబాదు స్టేట్ లో పెనస్పీయాక్టు చేసి భారత దేశానికే ఒక మార్గదర్శకంగా ఆ యాక్టును రూపొందించారు. వారి ఆత్మకు భగవంతుడు శాంతి కలుగజేయాలని కోరుతూ వారి కుటుంబానికి నా ప్రగాఢ సంతాపాన్ని తెలుపుచున్నాను.

Sri Vasudev Krishnaji Naik (Gaganmahal):— I associate my self with the Condolence Resolution moved by the Leader of the House and the sentiments expressed there in.

Among the old freedom fighters who fought against the feudal lords, feudal policies and feudal ideas, Shri Konda Venkata Ranga Reddy was one who would never lose his importance. If we remember or recollect or review the past, we shall have to see as Sri Konda Lakshman Bapuji said, if some of the great leaders were not there whether we would have been here we would not know. Today we owe much to these great fighters. Had they not fought against the feudals, not only fought but fought to the last, I doubt whether we could have been in this House for even moving the Condolence Motion today. Such a great fighter he was, a freedom fighter.

Not only that, he was a social reformer. In old Hyderabad State all the movements were first begun with social reforms. Even in educational policies we were left behind. As Badri Vishal Pittiji has rightly said, Sri Ranga Reddy was taking keen interest not only in the education of boys but of the girls. We shall re-

member him as a Social Reformer, as an Educationist, as a Political Leader and as a freedom fighter. In this Chapter he has made history not only in Andhra Pradesh but in the whole Bharat. It is

rightly said that once he believed in a thing, he would not only openly say even if it was bitter what he meant and act openly if he is convinced of the rightness of the cause. He has left for us all a great tradition and it is for us all to follow his example and follow the guidance he has given us.

I expect he would receive a State funeral because he was a great man for the Telangana, he was a great man for Andhra Pradesh. He was a great man by himself. Such a man has to be respected, revered and I am sure the Government will take a decision to give him State funeral and I still request that that decision should come from the hon. Chief Minister.

I associate my self with the Motion and also give my condolence and sympathies to the bereaved members of his family.

శ్రీ సి. వి. కె. రావు (కాకినాడ) :— అధ్యక్ష, మహాశయ, నిన్నటి రోజునే ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ప్రవహిస్తున్న గోదావరి నదీ జలాలు తెలంగాణా జిల్లాలలో ప్రవహించేటట్లు చేయడానికి ప్రాజెక్టు నీటి పారుదల ఉత్సవం ముఖ్యమంత్రి జరిపారు. అక్కడనుంచి మేము యిక్కడికి వచ్చేటప్పటికి ఈ విచారకర్మమైన వార్తను వినడం తటస్థించింది. యీ సందర్భములో యీ రోజున మా ముందు ముఖ్యమంత్రిగారు, యితర నా సహచరులు శ్రీ కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారి మరణానికి ప్రవేశపెట్టిన సంతాప తీర్మానాన్ని బలపరుస్తూ నా హృదయపూర్వక సంతాపాన్ని ప్రకటిస్తూ కొన్ని మాటలు చెప్పదలిచాను. కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారు పరిపూర్ణమైన వయస్సులో జీవిత పోరాటాలు అన్నిటిలో భాగస్వాములై మరణించారు. 80 సంవత్సరాలు మామూలు కాలం రానే కాదు. 80 సంవత్సరాలలో భారత దేశ చరిత్ర తెలుగు ప్రజలయొక్క చరిత్ర. నైజాం పరిపాలనా విధానం బ్రిటిష్ పరిపాలనా విధానంలో అనేకమైన యిక్కట్లు ప్రజానీకం అనుభవించారు, ప్రజలు జరిపినటువంటి పోరాటాలు అన్నింటిలో పాల్గొనే భాగ్యం ఆయనకు కలిగింది. నిండు వయస్సులో ఆయన మరణించారు. దానిని గురించి విచారంకాదు. ఈకాలానికి అనుగుణ్యమైన విధానాలు, ఈ ప్రజలను ముందుకు తీసుకుపోయే పద్ధతులలో యిటువంటి మహనీయులు మొదటి నుంచి జరిపినటువంటి కృషి ఆదర్శముగా ఉండాలని మనం జ్ఞాపకము తెచ్చుకోవలసి ఉంటుంది. నిజామ్ జరిపినటువంటి అక్రమాలకు వ్యతిరేకంగా పోరాటం సులువుకానేకాదు. ఎక్కువ చైతన్యం అయినటువంటి రోజులలో, అనేకమైన అవకాశాలు కలిగిన రోజులలో యితర మనం యిటువంటి మహనియులయొక్క జీవిత చక్ర నుంచి గుణపాఠాలు నేర్చుకొని ఉన్నతాశయాలతో సోషలిస్టు సమాజ సాధనకై కృషి చేయడంలో ఈ మహనీయులను జ్ఞాపకం తెచ్చుకొనవలసియుంటుందని భావిస్తున్నాను. వారికి నా సంతాపాన్ని ప్రకటిస్తూ, వారి కుటుంబానికి నా సానుభూతి ప్రకటిస్తున్నాను.

Condolence Motion:
re: Demise of Sri K. V. Rangā Reddy,
former Deputy Chief Minister.

25th July, 1970. 427

శ్రీ అరిగె రామస్వామి:— అధ్యక్ష, పూజ్యులు కీ. శే. కొండా వెంకటరంగ రెడ్డిగారి యొక్క పరివయం నాకు దాదాపు 60 సంవత్సరములు. రాజకీయ చైతన్యం లేని కాలములో ప్రప్రథమమున అది హిందూ మహాసభ అని హైదరాబాదులో ప్రారంభించి నప్పుడు దానికి కీ. శే. పూజ్యులైన కేశవరావుగారి అధ్యక్షతలో, భాగ్యరెడ్డివర్మగారిని పెక్రటరిగా పెట్టుకొని ప్రారంభం చేసినారు. ఆయన నన్ను పిలిచి, రామస్వామి, హైదరాబాదులో చేస్తే బాగుండదు, సికింద్రాబాదులో కూడ సాగించాలని నన్ను పోత్త పించారు, అది హిందూ జాత్యున్నత సభ అని హైదరాబాదులో ప్రారంభించారు. రాజ కీయ చైతన్యం కొంత కలిగించాలని ప్రజలలో. లైబ్రరీ మూవ్ మెంట్ ప్రారంభించారు. అందులో యిక్కడ వుండే మహానాయకులు కీ. శే. వామననాయక్, కేశవరావు, మాడ పాటి హనుమంతరావు పూర్వపు నాయకులు అనేక మంది కలిసి లైబ్రరీ మూవ్ మెంటు ప్రారంభం చేస్తే హైదరాబాదు సిటీలో అంతటా ప్రచారం చేస్తూ, నన్ను వెంబడించుకొని పని చేస్తూ వచ్చినారు. ఆంధ్ర మహాసభ ప్రారంభించినప్పుడు మేము ఆంద్రం వర్కింగ్ కమిటీలో మెంబర్లుగా ఉండి, లైబ్రరీ మూవ్ మెంట్, హరిజనులలో కూడా చైతన్యము కలిగించాలని తెలంగాణాలో గ్రామ గ్రామాలలో తిరిగి వారి వెంబడి పనిచేస్తూ వచ్చాము. అది మొదలు వారికి నాకు అన్యోన్యమైన సంబంధం కలిగి ఉండినది. కాంగ్రెసు ఉద్యమం ప్రారంభించిన తరువాత మాడపాటి హనుమంతరావుగారి నాయకత్వం పనిచేస్తూ ఆంధ్ర మహాసభను ప్రారంభించిన తరువాత, కర్ణాటక మహాసభ, మహారాష్ట్ర మహాసభ మూడు ఒకటి అయినవి గౌరవనీయులైన చెన్నారెడ్డిగారు చార్యదర్శిగా, రామకృష్ణరావు గారి అధ్యక్షతలో ప్రారంభించాము. యెందుకు యీ విషయాలు మీ ఎదుట పెడుతున్నాను అంటే మానవ కళ్యాణం కొరత మానవ సేవ చేసినారు. అప్పుడు రాజకీయ చైతన్యము లేదు. పదవుల వీడ ఆశ లేదు, స్వయం కృషి చేస్తూ, త్యాగం చేస్తూ, దేశమును ఉన్నతికి తీసుకురావాలనే ఉద్దేశ్యముతో వారి అనుయాయులలో నేను ఒకరిగా వుండి పని చేస్తూ వచ్చినాను. నేను ప్రథమ దశలోనే ఆ విద్యాపరుడను, పతితుడను, ధనహీనుడను. యీ నాటికి ఆ నాటికి అదే స్థితి. 1930 లో మహాత్మాజీ వచ్చినప్పుడు వారితో పని చేసినాను. నేను ఆడుగకనే పూజ్యులు పరీల్ గారు నన్ను పార్లమెంటులో తీసుకొన్నారు. వారు అడిగి నారు. పార్లమెంటులో అరిగె రామస్వామి లేడు.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين

అప్పుడు నేను హాస్పిటల్ లో సిక్స్ తో ఉంటిని. ఆక్కడనుంచే కాగితములు పంపించారు. కె. వి. రంగారెడ్డిగారు, నేను, చెన్నారెడ్డిగారు, కూడా ఒకే స్థలములో ఉండేటటువంటి వాళ్ళం. ఒక్కచోటే భోజనమూ. వుండడమూ కూడా. నేను యీ మొర యప్పుడు ఎందుకు పెడుతున్నానంటే, పదవులు కాదు మన దేశం సంరక్షణ కొరకు, మానవ కళ్యాణం కొరకు ఐక్యతను చేర్చి, మన దేశాన్ని ఎట్లా ముందుకు తీసుకుపోవాలి అనే కాలం మనముండు వున్నది. అయితే అప్పుడు పెద్దలు మాకు నేర్పినది పదవీ వ్యామోహంకాదు, దేశభక్తి, మానవ కళ్యాణం అనే వారు ప్రబోధించినవి. ఒక మానవ క్రిందకు. వారిని దర్శించడానికి వెళ్ళాను. నన్ను

కూర్చోబెట్టి ఒక గంట సేపు మాట్లాడారాయన. రామస్వామి, నువ్వు నా కంటే పెద్ద వాడివి. నా కంటే నువ్వు బాగున్నావు. నా ఆరోగ్యం చెడిపోయింది. నేను బెడ్లో ఉన్నాను నువ్వు ఎందుకు రిజైన్ చేసినావు? నేను చెప్పాను ఆ పెద్ద మనిషి జోలికి వెళ్ళ వద్దు అని. నువ్వు ఎందుకు రిజైన్ చేశావు, అని అన్ని విషయాలు విచారించారు. నేను అప్పుడే. చీఫ్ మినిస్టర్ గారిలో చెప్పాను, తరువాత కూడా వెళ్ళాను. వారి ధర్మపత్ని, కొడుకులు అందరూ వున్నారు. కూర్చో రామస్వామి అని కూర్చుండబెట్టకొని కొంత సేపు మాట్లాడారు. దేశభక్తి రాజభక్తి, ప్రజాభక్తి, కలిగినవాడాయన. వరమేశ్వరుడు వారి ఆత్మకు శాంతి చేహర్చుగాక అని ప్రార్థిస్తూ ఇంతటితో విరమిస్తున్నాను.

శ్రీ పి. గున్నయ్య (పాపపట్టణం) :— అధ్యక్ష, వూళ్ళూలు శ్రీ కొండా వెంకట రంగారెడ్డిగారి మరణవార్త విన్నగానే మనమేకాదు, మన ఆంధ్రప్రదేశ్ లోనే గాక, భారత దేశంలోనే అనేక మంది చింతించగలరు. గౌరవ సభ్యులు చెప్పిన విషయాలన్నీంటితోనూ నేను ఏకీభవిస్తున్నాను. నేను ఒక విషయం చెప్పదలచుకున్నాను. వారు ఉప ముఖ్య మంత్రిగా. రెవిన్యూ మంత్రిగా పుండేటప్పుడు మైనారిటీ కులాల రక్షణ సూటికి 99 పాళ్లు కలగజేసారు అని చెప్పడానికి సంతోషపడుతున్నాను. వారు మా జిల్లాలో పర్యటన చేసి నప్పుడు, పేదవానికి బంజరు భూముల విషయంలో మాట్లాడేటప్పుడు హాజరులకు ముందుగా ముప్పావలా చంచు భూములు యిచ్చి, పాగలా వంతు తదితర పేదలకు యివ్వ మని అక్కడవుండే రెవిన్యూ అధికార్లతో నేను ఉంటావుండగానే చెప్పారు. రెవిన్యూ అధికారులు, హరిజన. గిరిజన సమస్యల విషయంలో ఇంకా ఎక్కువ శ్రద్ధతో పని చెయ్యాలని, ఏ జిల్లాకు వెళ్ళినప్పటికీ, యీ విషయాన్ని చెప్పేవారు. అలాంటి మహా పురుషుడు శాశ్వతంగా కన్నుమూశాడు. ఆంధ్రప్రదేశ్ లోగల హరిజన, గిరిజన యితర పేద పర్గాలవారి తరపున వారి ఆత్మకు శాంతి చేహర్చవలసినదిగా భగవంతుని ప్రార్థిస్తూ, వారి కుటుంబానికి సానుభూతిని తెలియజేస్తూ శ్రేయ తీసుకుంటున్నాను.

శ్రీ సి. జంగారెడ్డి (వర్కాల) :— అధ్యక్ష, శ్రీ. శే. కొండా వెంకటరంగారెడ్డి గారు 1956 నుండి మాకు పరివయం. 1956 భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల ఉద్యమ సందర్భ ములో మారో చాల నన్నిహితంగావుండి, ఎప్పటికప్పుడు మాకు సలహాలుఇస్తూ ఉండేవారు అప్పుడు అయిదారుసార్లు వారు వరంగల్లు రావడము తటస్థించింది. వారిలో ఒక పట్టదల రాజకీయ చైతన్యం ఉండడము మూలంగా వారు హైదరాబాదు గవర్నమెంటులో వున్న కాలంలో రైతులకు లాభం చేకూర్చి చట్టాలను తీసుకువచ్చినారు. పెనెన్సి ఆక్టు, జాగీర్ ఎవాలిషన్ యిందుకు ఉదాహరణంగా చెప్పవచ్చు. అలాంటి ఆక్టును సక్రమంగా అమలు జరపడములో యీ ప్రభుత్వం విఫలం కావడము దురదృష్టకరం. వారి మరణానికి సంతా పము తెలియజేస్తూ విరమిస్తున్నాను.

శ్రీ కుడిపూడి ప్రభాకరరావు (అమలాపురం) :— అధ్యక్ష, శ్రీ రంగారెడ్డిగారు ఆంధ్ర దేశములోని ముఖ్యనాయకులలో ఒకరు. వారు మన రాష్ట్రానికి చేసిన సేవను మన ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఉన్నంతవరకు ఏ ఒక్కరూ మరువరు, నాకు ఒక విషయం ఆశ్చర్యం కలిగించింది. అదేమంటే, తెలంగాణా సోదరులు చిరకాలంగా వాంఛిస్తున్నటువంటిది.

గోదావరి జలాలు తెలంగాణా భూమిపై ప్రవహించిన మరుక్షణంలో వీరు అసువులు విడదం, వారు ఆనించినది ఫలించిన తరువాత, వారు సంతోషముగా అసువులు విడిచి వుంటారని నేను అనుకుంటున్నాను. ఈ సందర్భంలో ఏ నాయకుని గూర్చి మనం స్మరిస్తున్నామో, వారి నామం చిరస్థాయిగా వుండడానికిగాను పోషంపాడు సౌత్ కెనాల్ కు రంగారెడ్డిగారి పేరు పెడితే చాలా బాగుంటుందని చెబుతూ, వారి కుటుంబానికి నా తరపున పీపుల్స్ డెమాక్రాటిక్ పార్టీ తరపున సానుభూతిని తెలియజేస్తూ తెలపు తీసుకుంటున్నాను.

శ్రీ డి. సత్యనారాయణ (చేవెళ్ళ): — అధ్యక్ష కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారిని గురించి యీ సభలో చాలా మంది వివరంగా, క్లుప్తంగా, అన్ని విధాలుగాను చెప్పారు. కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారు ప్రత్యేకించి మా తాలూకా వారు, మా ప్రక్క గ్రామము వారు. జీవితంలో, రాజకీయ జీవితంలో ఎల్లప్పుడూ ఆయనకు మేము వ్యతిరేకంగా వున్నప్పటికీ, ఆయనలో ఉండే హుందాతనం, ఆయనలో వుండే గొప్పతనం సుష్పష్టంగా మేము చూడగలిగాము. ఆయన సామ్రాజ్యవాద పోరాటంలో నిజంగా, కొండలాగా నిలువ బడినవారు. సమన్యలను పరిష్కారచూ చేయడములో కొండలాంటి వాడు. మా తాలూకాకే గాక, తెలంగాణాకే గాక, ఆంధ్రప్రదేశ్ కు, యావత్ భారత దేశానికి సంబంధించిన ఒక గొప్ప కొండను కోల్పోయినామని నేను నా విషాదమును ప్రకటిస్తూ, సభవారంతా వారి మరణం పట్ల సంతాపం ప్రకటించినందుకు మా తాలూకా తరపున వారందరికీ హృదయ పూర్వక ధన్యవాదాలు తెలుపుతూ తెలపు తీసుకుంటున్నాను.

మిస్టర్ స్పీకర్: — గౌరవ సభ్యులారా, పూజ్యులు, పెద్దలైన వెంకటరంగారెడ్డిగారి మరణం పట్ల సభా నాయకులు ప్రవేశ పెట్టిన సంతాప తీర్మానం పైన సభానాయకులు ప్రతిపక్ష నాయకులు, గౌరవ సభ్యులు చెప్పిన విషయాలతో నేను సంపూర్ణంగా ఏకీభవిస్తున్నాను. వారి జీవిత విశేషాల గురించి నేను ప్రత్యేకంగా చెప్పవలసిన అవసరం లేదు. దాదాపు 40-50 సంవత్సరాల నుంచి ప్రజా జీవితంలో, రాజకీయ జీవితంలో, రాజకీయ రంగంలో వారు చేసిన విశిష్ట సేవను గురించి నేను మరీ మరీ చెప్పనవసరం లేదు. వారు వివిధ రంగాలలో సేవ చేశారు. తెలుగు భాషకే కాక, తెలుగు జాతికే కాక, యావద్భారత జాతికే చేసిన అమోఘమైన సేవ ప్రజలెవ్వరూ కూడా మరువరానటువంటిది. వారి పేరు ఆంధ్రదేశ చరిత్రలోనే కాకుండా, భారతదేశ చరిత్రలో కూడా చిరస్థాయిగా వుంటుందని నేను భావిస్తున్నాను. కానీ, వారు వారి జీవితంలో అనుసరించిన పంథాలో మనం కూడా కొంతవరకైనా నడవగలిగితే. వారు ఏ విషయాలకై తమ జీవితాన్ని అంకితం చేశారో వాటికోసం మనం కూడా వారి అడుగుజాడలలో కొంతవరకైనా నడచి, సేవ చేయగలిగితే మనం వారి ఆత్మకు శాంతిని కలుగచేసిన వారమవుతామని నేను భావిస్తున్నాను. భగవంతుడు వారి ఆత్మకు శాంతి నొసంగాలని ప్రార్థిస్తూ వారి గౌరవార్థం స్వల్పంగా రెండు నిమిషాలపాటు లేచి నిలబడాలని కోరుతున్నాను.

430   25th July, 1970.   Condolence Motion;
re: Demise of Sri K. V. Ranga Reddy,
former Deputy Chief Minister.

Sri K. Brahmananda Reddy:— It was decided Sir by the Council of Ministers that we should accord a State Funeral in memory of the great revered leader and I have consulted you also.

Mr. Speaker:— The question is:—

“That this House places on record its deep sense of sorrow at the demise of Sri K. V. Ranga Reddy, Former Member of the Andhra Pradesh Legislative Assembly and conveys its deep sense of sympathy to the members of the bereaved family”.

THE MOTION WAS ADOPTED NEM CON ALL THE
MEMBERS STANDING IN SILENCE FOR TWO MINUTES.

Mr. Speaker:— The House is adjourned to 8—30 A. M. on Monday as a mark of respect to the departed soul.

(The House then adjourned till Half-past Eight of the Clock on Monday the 27th July 1970.)

✱

✱

]

WRITTEN ANSWERS TO QUESTIONS (UN-STARRED)

ZINC SMELTER PLANT

81—

2252 Q.— Sri Badri Vishal Pitti :— Will Hon. the Chief Minister be pleased to state :

Whether the particulars like the capital requirements, annual production and employment potential etc., of the Zinc Smelter Plant, expected to be established during the Fourth Plan will be furnished ?

A :—

According to the preliminary estimates the following are the particulars regarding Zinc Smelter Plant :

- (1) Capital investment Rs. 8 crores ;
- (2) Annual production 30,000 tonnes of zinc.
- (3) Employment potential 800 persons in all cadres.

Detailed project report for the proposed Zinc Smelter Plant is under preparation by the Polish Consultants and full particulars would be known when it is ready.

EXPENDITURE TOWARDS T.A. & D.A. INCURRED BY THE
MINISTERS

82—

1441 Q.— Sarvasri T. V. S. Chalapathi Rao, G. Satyanarayana and Badiri Vishal Pitti ;— Will Hon. the Chief Minister be pleased to state ;

(a) the amount of expenditure incurred from 1-4-1969 to 31-7-1969 and from 1-8-1969 to 31-1-70 towards :

1. Travelling allowance of all the Ministers including the Chief Minister.

- (i) by road,
- (ii) by train; and
- (iii) by air.

2. Their daily allowance during those periods ; and

(b) will the Hon. Minister be pleased to place a statement on the table of the House giving details of expenditure incurred by each Minister including the Chief Minister for the above periods separately.

A :—

Cl. (a) and (b) :—

A statement containing the information is placed on the Table of the House.

STATEMENT OF EXPENDITURE IN DETAIL
FROM 1—8—69 to 31—1—70

	By Road	By Train	By Air	D. A.
1 Chief Minister	1,759-36	-	7,340-00	1,415-00
2 Deputy Chief Minister	1,148-80	-	1,321-00	595-70
3. M. (Finance)	913-60	*H O R.	-	87-20
4. M (Revenue)	2,161-28	*H.O.R.	1,288-00	649-95
5. M. (Education)	2,344-92	*H.O R.	3,555-00	588-00
6. M. (Panchaya Raj)	1,556-16	*H.O.R.	706-00	439-45
7. M (Irrigation)	2,261-12	*H.O.R.	574-00	542-05
8. M. (Municipal Administration)	4,372-80	*H.O.R.	Credit	517-45
9. M. (Health & Medical)	1,209-60	*H.O R.		212-10
10. M (Endowments)	1,773-00	-	1,090-00	338-00
11. M. (Civil Supplies)	4,076-19	395-20	1,340-00	1,817-70
12. M. (Transport)	1,670-00	-	620-00	160-00
13. M. (Home)	3,625-60	163-87	1,087-00	314-48
14. M (Marketing)	2,793-28	-	-	115-00
15. M. (Power)	2,577-35	472-88	676-00	694-00
16. M. (Handloom & C. F.)	2,592-04	*H.O.R.	916-00	535-27
17. M (Fishers & Ports)	4,802-18	*H.O.R.	684-00	
18. M. (Small Scale Industries)	4,529-46	*H.O.R.	- Credit	573-40
19. M. (Social Welfare)	1,756-06	*H.O.R.	497-00	340-70
20. M. Medium irrigation & Flood Control	2,462-37	32-00	432-00	974-00
21. M. (Housing & Accommodation)	1,107-20	-	1,160-00	250-00
22. M: (Forests)	1,870-68	*H.O.R:	333-00	415-65

		By road	By Train	By Air	D A.
23	M (Minor Irrigation)	1 651-52	-	-	60-00
24.	M (Agriculture)	4,462-40	*H O R.	640-00	576-75
25.	M (Information and Public Relation)	2,753-96	-	1,052-00	438-00
26.	M. (Commerce)	2,086-40	-	828-00	250-00
27.	M. (Labour)	1,735-36	*H O.R.	Credit	491-80
28.	M (Women Welfare)	1,068-40	*H.O.R	1,282-00	982-35
		68,129-09	1.063-95	27,421-00	14,374-00

*The expenditure incurred on the High Official Requisitions issued to Railways for train journeys is met by book adjustment. This practice of issuing H O R. has since been discontinued.

STATEMENT OF EXPENDITURE IN DETAIL
FROM 1—4—69 to 31—7—1969.

	By Road	By Train	By Air	D A.
Chief Ministr	801-28	-	6,304-00	1,375-00
M. (Communications)	1,551-00	-	832-00	130-00
M. (Co-operation)	174-08	-	714-00	180-00
M. (Agriculture)	2,161-72	*H.O.R	1,114-00	526-00
M (Education)	302-08	-	1,974-00	395-00
M. (Panchayat Raj)	893-12	*H.O.R.	795-00	502-60
M. (Irrigation)	1,832-28	-	1,198-00	295-00
M. Municipal Administration)	2,547-44	*H.O.R.	244-00	591-50
M. (Endowments)	2,067-50	*H.O.R.	1,282-00	240-00
M. (Health & Medical)	1,339-52	*H.O-R.	-	240-40
M. (Janasambhanda Shaka)	-	-	603-00	250-00
M. (Revenue & Civil Supplies)	522-04	-	574-00	100-00
M. (Labour & Commerce)	298-56	-	254-00	210-00
M. (Excise & Prohibition)	1,165-44	H.O.R,	1,345-00	292-50
M. (Industries)	70-40	-	-	-

M. (Social Welfare)	-	-	-	-
M. (Law)	-	-	-	-
	15,727-46	-	17,233-00	5,328-00

*The expenditure incurred on the High Official Requisitions issued to Railways for train Journeys met by book adjustment. This practice of issuing H. O. Rs. has since been discontinued.

ARRACK AND TODDY SHOPS IN NELLORE DISTRICT

83—

1136 Q.—Sri R. Mahananda:—Will Hon. the Chief Minister be pleased to state.

(a) the number of retail arrack and toddy shops sanctioned for each taluk in Nellore district ;

(b) what is the monthly rental (auction or lease) amount of the whole district; and

(c) whether the retail shops are located with fixed area of operation, and whether the number of shops can be enhanced by changing the area of operation?

A:— Cl (a) to (c).

The answer is placed on the Table of the House:

Clause (a).

Name of the Taluk.	No. of shops sanctioned	
	Arrack	Today.
1. Nellore	53 + 3 (new)	86
2. Atmakur	32 + 3 „	55 + 1 new
3. Rapur	20 + 3 „	43
4. Kandukur	41 + 5 „	28
5. Darsi	30 + 4 „	5
6. Podili	15 + 7 „	15 + 2 „
7. Kanigiri	42 + 3 „	25
8. Kavali	31 + 2 „	61 + 1 „
9. Kovur	44 + 7 „	75
10. Udayagiri	21 + 3 „	20 + 1 „
11. Gudur	52	47

—

12. Sullurpet	50 + 5 „	61
13. Venkatagiri	23 + 2 „	28
<hr/>		
Total:	454 + 47 „	549 + 5 „
<hr/>		
Number of shops sanctioned by the Board: 454		549
<hr/>		
Number of new shops sanctioned by the Collector.		5
		47
<hr/>		
Total:	501	554
<hr/>		

Clause (b): Rs. 2,55,504/- per month.

Clause (c): No. The number of shops
can be only enhanced for the
next lease year.

HABITUAL OFFENDERS

84—

121 (2359) Q.— Sri S. Vemayya:— Will Hon. the Chief
Minister be pleased to state:

(a) number of habitual offenders in the State as on
1—11—69; and

(b) whether the number has increased or decreased with
reference to the corresponding previous year?

A:— (a) 728

(b) Decreased Sir With reference to the corresponding
figure of the previous year which is 773.

CONSTRUCTION OF A CENTRAL JAIL AT SRIKAKULAM

85—

2523 Q.— Sri M. B. Parankusam :— Will Hon. the Chief
Minister be pleased to state:

(a) whether there is any proposal with the Government to
construct a Central Jail at Srikakulam. which is at one end of the
State, in view of the constantly increasing number of cases and
culprits in Srikakulam district, and .

(b) whether the Government have any proposal to increase the number of sub-jails or cells in the district?

A.— (a) No, Sir

The prisoners of Srikakulam district are committed to the Central Jail, Visakhapatnam

(b) A proposal to construct a sub-jail at Elwinpet is under consideration of the Government

BANJAR LAND DISTRIBUTED IN GUNTUR DISTRICT

86—

1383 Q — Sri Y Venkata Rao :— Will the Hon. Minister for Revenue be pleased to state .

what is the talukwise extent of banjar lands distributed in Guntur district during 1969 ?

A:— Talukwise extent of banjar land distributed in Guntur district during 1969 is as follows :—

Name of the Taluk	Extent of land assigned in Guntur District during 1969
(1)	(2)
	Acs.
1. Guntur	— 13.16
2. Sattenapalle	— 4.50
3. Tenali	— 247.03
4. Repalle	— 270.10
5. Bapatla	— 424.37
6. Ongole	— 581.48
7. Vinukonda	— 483.99
8. Narasaraopet	— 210.96
9. Palnad	— 543.50
	Total: 2,779.09

DISTRIBUTION OF BANJAR LAND IN CHITTOOR DISTRICT

87—

1001 Q. — Sri M. Muniswami— Will the Hon. Minister for Revenue be pleased to state:

(a) the talukwise extent of vacant Government banjar land in Chittoor district,

(b) whether any land was distributed to Harijans or other landless poor families during the year 1964—68, and

(c) if so, the talukwise number of families to which pattas have been given?

A:— (a)

Name of the Taluk	Extent of waste land available for assignment as on 15—2—70 (in Acres)
-------------------	--

1. Madanapalle	— 8,793
2. Voyalpad	— 13,497
3. Punganur	— 21,355
4. Palamaner	— 5,417
5. Kuppam	— 5,832
6. Chittoor	— 837
7. Bangaripalem	— 3,171
8. Puttur	— 3,692
9. Chandragiri	— 6,884
10. Srikalahasti	— 10,436
11. Satyavedu	— 1,631

Total Acres 81,545

(b) Yes.

(c)

Name of the Taluk	No. of families
1. Madanapalle	— 1,505
2. Voyalpad	— 987

438 25th July, 1970.

Written Answers to Questions.
(Un-Starred.)

3. Punganur	—	4,096
4. Palamaner	—	1,126
3. Kuppam	—	324
6. Chittoor	—	2,636
7. Bangaripalem	—	164
8. Puttur	—	720
9. Chandragiri	—	760
10. Srikalahasti	—	5,450
11. Satyavedu	—	914
Total		18,392

BEST GRAM PANCHAYAT

88—

1482 Q.— Sri P. O. Satyanarayana Raju:— Will the Hon. Minister for Panchayati Raj be pleased to state:

(a) the name of the best Gram Panchayat selected during 1967-68; and

(b) the amount of prize awarded?

A:— (a) The prize competition scheme among the Gram Panchayats and Panchayat Samithis was not implemented during the year 1967—68.

(b) Does not arise.

SHEEP REARING CENTRES

89—

1139 Q.— Sri R. Mahananda:— Will the Hon. Minister for Agriculture be pleased to state:

(a) how many kinds of sheep are there in our State:

(b) the district-wise number of sheep rearing centers in our State, and

(c) what is the expenditure incurred for each of these centres in 1967—68 and 1968—69?

A:— (a) There are three breeds of sheep in the State and they are:

1. Nellore.
2. Bellary and
3. Deccani

1

2

3

4

5

6

(b) there are 22 Sheep and Wool Extension Centres, 2 Sheep breeding farms and 4 Sheeps Units in Government Livestock Farms functioning in the State.

Sheep & Wool Extension Centres

1	Anantapur District	10
2.	Mahaboobnagar District	3
3	Karimnagar District	5
4.	Medak District	3
5.	Hyderabad District	1
		—
		Total 22
		—

Sheep Farms :

1.	Penukonda (Anantapur District).	1
2.	Mahaboobnagar	1

Sheep Units in the Livestock Farms

1.	Government Livestock Farm, Banavasi (Kurnool District)	1
2.	Government Livestock Farm, Mahanandi (Kurnool District)	1
3.	Government Livestock Farm, Chintaladevi (Nellore District)	1
4.	Cattle-cum Dairy Farm, Mamnoor (Warangal District)	1

(c) The particulars of expenditure incurred on each of these centers during 1967—68 and 1968—69 are furnished below:—

Name of Centre	District	Expenditure incurred	
		1967—68	1968—69
(1)	(2)	(3)	(4)
Basavanapalli	Anantapur	2,189	1,911
Gollapalli	"	1,693	1,891
Gudlapalli	"	3,026	2,168

Kamakpalli	Anantapur	1,698	1,748
Lepakshi	"	1,969	1,851
Marampalli	"	4,919	1,678
Mahadevapalli	"	6,502	3,079
Nagireddipalli	"	1,775	1,775
Pampanoor	"	1,907	1,773
Penukonda	"	4,157	2,556
Boinpalli	Karimnagar	1,982	1,538
Eligada	"	1,566	2,007
Karimnagar	"	3,334	3,221
Mulkanoor	"	2,373	2,219
Rayanapalli	"	1,879	2,216
Jogipet	Medak	2,796	1,364
Narasapoor	"	2,538	1,574
Siddipet	"	3,998	1,836
Bijanapalli	Mahaboobnagar	2,405	1,794
Dhanwada	"	2,289	2,190
Mahaboobnagar	"	2,587	2,045
Chevalla	Hyderabad	2,100	2,174

INTEGRATED MILK PROJECTS

90—

625 (2011) Q.— Sarvasri P. O. Satyanarayana Raju and V. C. Kesava Rao :— Will the Hon. Minister for Agriculture be pleased to state:

(a) the number of Integrated Milk Projects likely to be started in our State during 1969—70,

(b) the places where they are likely to be started,

(c) the cost of the scheme; and

(d) capacity of each of the Units?

A:— (a) and (b): During 1969—70, no Integrated Milk Project was started. However, two Intensive Milk Supply Schemes at Chittoor and Rajahmundry Dairies and a Milk Cooling Centre at Gajwel have been started during 1969—70.

(c) Chittoor Rs. 17.5 lakhs.

Rajahmundry Rs. 20.00 lakhs.

Gajwel No expenditure.

Bulk Cooler at Gajwel was donated by UNICEF and was located in Samithi Building.

(d) Chittoor 12,000 litres.

Rajahmundry 12,000 liters.

Gajwel 4,000 liters.

I. R. 8 PADDY

91—

1486 Q.— Sri P. O. Satyanarayana Raju :— Will the Hon. Minister for Agriculture be pleased to state:

(a) the highest yield of I. R. 8 paddy achieved during the khariff season of 1969—70, and

(b) the name of the ryot that was adjudged for the State award?

A:— (a) & (b) Results of crop competition yields for 1969—70 are yet to be received from the District Officers, based on which only the highest yield obtained in I. R. 8 can be known. However, during 1968—69, the highest yield recorded in I. R. 8 paddy is 6,080 Kgs. per acre. Sri N. Balakrishna Reddy of Nellore district, who obtained this highest yield has been awarded the State prize for the year 1968—69.

KEY VILLAGE CENTRES

91—

1488 Q.— Sri P. O. Satyanarayana Raju :— Will the Hon. Minister for Agriculture be pleased to state:

(a) the number of Key Village Centres in Kurnool district;

(b) whether all the centres are provided with Frigidairs;
and

(c) the places where they are situated now?

A :—

(a) There are two Key Village Centres in Kurnool district;

(b) Yes, Sir.

(c) The two Village Centres are situated in Kurnool and Nandyal-

LAND UNDER CHILLI CROP

93—

1618 Q.— Sri R. Mahananda :— Will the Hon. Minister for Agriculture be pleased to state :

(a) what is the total extent of land under chilli crop in Guntur, Nellore, Kurnool districts in 1968-69 and 1969-70 ;

(b) what is the approximate yield in these years ; and

(c) whether there was any pest during these years for this crop.

A :

(Area in acres)

(a)	1968-69	1969-70
Guntur . .	1,74,500	1,27,600
Nellore . .	19,500	22,500
Kurnool . .	16,100	18,900

(Production in tonnes)

(b)	1968-69	1969-70
Guntur . .	36,600	23,000
Nellore . .	7,100	9,500
Kurnool . .	900	1,100

(c) No large scale pests attacks have been reported on Chillies crop.

TUBECTOMY CAMPS

94—

558 (1499) Q.— Sri P. O. Satyanarayana Raju :— Will the Hon. Minister for Health and Medical be pleased to state :

(a) the number of tubectomy camps conducted from January, 1969 to the end of June, 1969 in our State ;

(b) the places where they were conducted ;

(c) the number of cases done in each of the camps; and

(d) the total amount spent for conducting these camps ?

A :—

(a) 12 camps.

(b) and (c) :

Sl. No.	Name of the Camp with place	Name of cases conducted
1.	Tubectomy Camp, Guntur Town under the auspices of I. M. A. at Guntur	... 1,005
2.	Tubectomy camp AMAV Maternity Hospital, Anakapalli, at Anakapalli	... 277
3.	Tubectomy camp at Anantagiri (Vikarabad) Hyderabad dist.	... 109
4.	Mass Tubectomy and Vacectomy Camp at Tirupathi	... 1,088 Tubectomies
	-	... 1,237 Vesectomies
5.	Nandyal Tubectomy Camp	... 1,138
6.	Tubectomy Camp at Clough Memorial Hospital, Ongole.	... 500
7.	Tubectomy camp at Kovur	... 504
8.	Tubectomy camp at Anantapur	... 513
9.	Guntur Tubectomy Camp	... 1,509
10.	Vikarabad Tubectomy Camp, Hyderabad District	... 14
11.	Amangal Tubectomy Camps (Mahaboobnagar) (2 camps)	— 295

(d) Rs. 5,55,029 (Rupees five lakhs fifty-five thousand twenty-nine only).

CO-OPERATIVE SUGAR FACTORIES

95—

2066 Q.— Sri S. Vemayya ;— Will the Hon. Minister for Handlooms and Co-operative Factories be pleased to state ;

(a) number of Co-operative Sugar Factories in the State on 1-1-1970 ; and

(b) whether the number has increased or decreased to that of the corresponding previous year ?

A :—

(a) (i) Eight under production.

(ii) Two under formative stage.

(b) The number has neither increased nor decreased.

T. L. C. CIRCLES IN THE STATE

96—

1577 Q — Sri R. Mahananda :— Will the Hon. Minister for Power be pleased to state.

(a) the number of T.L.C. circles in the state under A.P.S. Electricity Board;

(b) how many of these circles are confirmed;

(c) whether it is a fact that the T. L. C. circle at Cuddapah is a temporary one and is proposed to be abolished; if so, the reasons for the same, and

(d) whether there is any proposal to open an operation circle at Cuddapah or Markapur and if so, when?

A :—

(a) Two:

(b) Only one circle:

(c) The T. L. C. Circle at Cuddapah is a temporary one but it is not proposed to be abolished.

(d) There is a proposal to open an operation circle with headquarters at Cuddapah, but no decision has yet been taken.

PILFERAGE OF ELECTRIC POWER

97—

236 (1304) Q.— Sri R. Mahananda :— Will Hon. Minister for Power be pleased to State:

(a) the number of electric power pilfered cases detected during the years 1967-68 and 1968-69 in Guntur and Nellore districts; and how many are found among the Agriculturists and the Industrialists, and

(b) how many offenders are punished by way of criminal and compounding departmentally?

A :—

(a) and (b)

	GUNTUR DISTRICT			NELLORE DISTRICT		
	1967-68	1968-69	1969-70 (upto 12/69)	1967-68	1968-69	1969-70 (upto 12/69)
1. Number of pilferage cases decided	51	397	92	44	69	88

		GUNTUR DISTRICT			NELLORE DISTRICT		
		1967-68	1968-69	1969-70 (upto 12/69)	1967-68	1968-69	1969-70 (upto 12/69)
2.	(i) Agricultural Services	7	76	40	19	48	48
	(ii) Industrial Services	30	253	36	20	6	34
	(iii) Domestic and Non-domestic	14	68	16	5	15	6
	Number of cases compounded departmentally	51	347	49	44	64	30

There are no cases where offenders have been prosecuted and convicted by criminal courts.

ELECTRIFICATION OF SOGADABELLA VILLAGE

98—

332 (1946) Q.— Sri D. Venkatesam — Will the Hon Minister for Power be pleased to state :

(a) whether the scheme for the electrification of "Sogadabella Scheme, Kuppam taluk, Chittoor district has been finalised; and

(b) if so, whether the Government will supply power from Mysore State in view of the location of the village very near to Mysore border?

A :—

(a) A scheme for extension of supply to Sogadabella alias Motakothur and Settiballa villages and their hamlets was formulated in 1966-67 at an estimated cost of Rs. 1,33,860. The scheme could not be included in the programmes so far, due to paucity of funds. The scheme has to be revised with the present cost data. It will be considered for inclusion in the programme for 1970-71 subject to availability of funds.

(b) Extension of supply to Sogadabella village could be given from Krishnapuram, an electrified village which is at a

distant of 3.2 K.M. In view of the feasibility of supplying power from Krishnapuram village located within the State the question of taking power supply from Mysore State does not arise.

CASES UNDER UNTOUCHABILITY ACT

99—

1355 Q.— Sri S. Vemayya :— Will the Hon. Minister for Social Welfare be pleased to state :

(a) number of cases filed and convicted under the untouchability (offences) Act from 1-1-69 to 31-12-69 in the State : and

(b) whether the number has increased or decreased with reference to that of corresponding previous year ?

A :—

(a)

Total Number of cases filed	..	11
Challenged	..	10
Convicted		Nil.
Acquitted	..	4
Compounded	..	1
Pending	..	5

(b) The total number of cases registered with the Police during the year 1969 was 11, as against 5 cases in the year 1968. Thus there was an increase of 6 cases.

DALVAIKOTHAPALLI TANNING SOCIETY

100—

1821 Q.— Sri D. Venkatesam :— Will the Hon. Minister for Small Scale Industries be pleased to state :

(a) whether it is a fact that a Tanning Society at Dalvaikothapalli Village, Kuppam Panchayat Samithi, Chittoor District was registered under Khadi Board in the year 1963-64 or 1964-65 ;

(b) if so, what is the share capital paid by the Society ;

(c) what is the present stage of the society : and

(d) whether the Society got any loan assistance from the Khadi Board ?

A:—

(a) Yes. Sir, The Dalavaikothapalli Tanners Cottage Industrial Co-operative Society Limited (in the Kuppam Panchayat Samithi) was registered on 8th March 1963, by the Assistant Director of Industries, Chittoor as an Industrial Co-operative Society.

(b) An amount of Rs. 500 was contributed by the members of the Society towards share capital and kept under suspense account in the District Co-operative Central Bank, Chittoor.

(c) The District Collector (Industries), Chittoor ordered the liquidation of the society in his proceedings dated 15-3-1969.

(d) No Sir.
